بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سُورة إِبرَاهِيم ގެ މާނަ

سُورة إبراهيم | އާޔަތުގެ ޢަދަދު (٥٢)

الٓر ۚ كِتَٰبٌ أَنزَلْنَٰهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ ٱلنَّاسَ مِنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَىٰ صِرَٰطِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَمِيدِ ﴿١﴾ ٱللَّهِ ٱلَّذِى لَهُۥ مَا فِى
ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۗ وَوَيْلٌ لِّلْكَٰفِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٢﴾ ٱلَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا عَلَى ٱلْـَٔاخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَن
سَبِيلِ ٱللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ فِى ضَلَٰلٍۭ بَعِيدٍ ﴿٣﴾ وَمَآ أَرْسَلْنَا مِن رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِۦ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ ۖ فَيُضِلُّ ٱللَّهُ مَن يَشَآءُ
وَيَهْدِى مَن يَشَآءُ ۚ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٤﴾

ލުޣަތު

الٓر ۚ = މިއަކުރުތަކުގެ މުރާދުއް ޙަޤީޤަތް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ ހަމަ اللّه އެވެ. ۞ كِتَٰبٌ = (މި قرآن އަކީ)
ފޮތެކެވެ. ۞ أَنزَلْنَٰهُ إِلَيْكَ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލެއްވީމެވެ. ۞ لِتُخْرِجَ ٱلنَّاسَ = ކަލޭގެފާނު
މީސްތަކުން ނެރުއްވުމަށް. ۞ مِنَ ٱلظُّلُمَٰتِ = (ކާފަރުކަމާ މަގުފުރެދުމާ އަދި جاهل ކަމުގެ) އަނދިރިތަކުން. ۞ إِلَى
ٱلنُّورِ = (އީމާންކަމާއި ތެދުމަގާއި علم ގެ) އަލިކަމުގެތެރެއަށް. ۞ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ = އެބައިމީހުންގެ ربّ ގެ
އިޒުނަފުޅުން. ۞ إِلَىٰ صِرَٰطِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَمِيدِ ﴿١﴾ = عزّة ވަންތަ އަދި حمد ލިބިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެމަގަށް. ۞
ٱللَّهِ ٱلَّذِى = اللّه އީ ۞ لَهُۥ = އެކަލާނގެއަށް މިލްކުވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ۞ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ
= އުޑު ތަކުގައިވާ ތަކެތި ۞ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۗ = އަދި ބިމުގައި ވާހާތަކެއްޗާއި ۞ وَوَيْلٌ لِّلْكَٰفِرِينَ =
އަދި ކާފަރުންނަށް ހަލާކުވެގެންވާ عذاب އެއްޗެވެ. ۞ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٢﴾ = ގަދަފަދަވެގެންވާ عذاب ގެ. ۞ ٱلَّذِينَ
= އެކާފަރުންނަކީ. ۞ يَسْتَحِبُّونَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا = ދުނިޔޭގެ حياة ހަމަ ލޯބިކުރައްވާމީހުންނެވެ. ۞ عَلَى ٱلْـَٔاخِرَةِ
= آخرة ގެމައްޗަށް. ۞ وَيَصُدُّونَ = އަދި އެމީހުން މަނާކޮށް ބަންދުކުރެއެވެ. ۞ عَنْ سَبِيلِ ٱللَّهِ = اللّه
ގެ މަގުން. ۞ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا ۚ = އަދި އެމަގު ކޮޅުވާލާ ގޮތުނޑުތަކަށް އެމީހުން އެދެއެވެ. ۞ أُو۟لَٰٓئِكَ
ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުން އޮތީ ۞ فِى ضَلَٰلٍۭ بَعِيدٍ ﴿٣﴾ = ދުރުވެގެންވާ މަގުފުރެދުމެއްގައެވެ. ۞ وَمَآ أَرْسَلْنَا مِن
رَّسُولٍ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެއްވެސް رسول އަކު ނުފޮނުއްވަމެވެ. ۞ إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِۦ = އެބޭކަލުންގެ
قوم ގެބަހުން މެނުވީ. ۞ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ ۖ = އެއީ އެބޭކަލަކު އެމީހުންނަށް بيان ކޮށްދެއްވުމަށެވެ. ۞ فَيُضِلُّ ٱللَّهُ

مَن يَشَآءُ = ދެންފަހެ الله ، އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުގެމަތިން އަޅަކު މަގުފުރައްދަވައެވެ. ۞ وَيَهْدِى مَن يَشَآءُ = އަދި އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުގެމަތިން އަޅަކަށް ތެދުމަގުދައްކަވައެވެ. وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٤﴾ = އަދި އެކަލާނގެއީ عزّة ވަންތަ حكمة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(١) ބައެއް ސޫރަތް ފެށޭތަންމާ އުނގެނި ވަކިއަކުރުތަކުގެ މުޤައްޠަޢާތުގެ މާނަ ދެނެވޮޑިގެންވަނީ ހަމަ الله އެވެ. އަޅުތަކުންނަން އޭގެ މާނައެއް ފުރިހަމައަށް އަންގަވާފައި ނުވާތީ مفسّر ންނާއި عالم ންނަންވެސް ވަނީ خيال އާއި ތަފާތެވެ. މިސޫރަތް ފެށޭތަންމާވެސް މިއީ ހަމަ އެޙަރުފުތަކާ އަކުރުތަކެކެވެ. والله أعلم . (އޭ رسول الله އެވެ!) މި قرآن އަކީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލައްވާ ފޮތެކެވެ. (ކަލޭގެފާނު މަގުދައްކަވައި جاهل ކަމުގެ އަނދިރިކަމުގެ ތެރެއިން) ކަލޭގެފާނު މީސްތަކުން ނެރުއްވައި އީމާންކަމުގެ ނޫރަށާއި علم ގެ އަލިކަމުގެތެރެއަށް އެމީހުން ވެއްދުމަށެވެ. އެއީ عزّة ވަންތަ އަދި حمد އާއި تعريف ލިބިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ شريعة ގެ މަގަށް އެބައިމީހުންގެ ربّ ގެ އިޛުނަފުޅުގެން މަގުދައްކަވާށެވެ.

(٢) الله އެއީ عزّة ވަންތަ އަދި حمد ލިބިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. އެއީ އުޑުތަކާއި ބިމުގައިވާ ހުރިހާ އެއްޗެއްގެ މިލްކުވެރިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް ކާފަރުވެއްޖެ ބައެއްނަމަ ގަދަފުރަގަސްވާ عذاب ގެ وَيْلُ ހުއްޓެވެ. (وَيْلُ އަކީ ނަރަކަވަށްތަކުގެތެރެއިން ގައިން އޭގެ ޤާރާއި ފާރަހިއްޔާގެ وَادى އެއްކަމުގައި ބުނެވެއެވެ. ނުވަތަ ގަދަހާނިގެ وَادى އެއްކަމުގައި ބުނެވެއެވެ.) والله أعلم .

(٣) މިދުނިޔެ ކާފަރުންނަކީ آخرة ގެ حياة ގެމައްޗަށް ދުނިޔޭގެ حياة އިސްކޮށް އެމަން ލޯބިކުރާ މީހުންނެވެ. އަދި މީސްތަކުންނަށް الله ގެ މަގު (އެކަލާނގެ دين) ބަންދުކޮށް އެއިރަށް ވަންނަން ނުދޭ މީހުންނެވެ –އަދި އެއިރަށް އޮޅުވާލާ މީހުންނެވެ – އެކަން މަގުކުޑަކޮށްލާ މީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ الله ގެ ދީން ބަދަލުކޮށް ހެއްދުން ބަދަލުކޮށް تأويل ކޮށް އެދިން ގޮތްގޮތަށް އެރުވާ މީހުންނެވެ. ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުން އޮތީ ދުރުވެގެންވާ މަގުފުރެދުމެއްގައެވެ.

(٤) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެއްވެސް رسول ބޭކަލެއް އެބޭކަލެއްގެ قوم ގެ މީހުން ވާހަކަދައްކާ ބަހުންމެނުވީ رسول ކަމާއިގެން ނުފޮނުއްވަމެވެ. (ކޮންމެ ބޭކަލަކުފޮނުއްވީ އެބޭކަލެއްގެ رسول ކަން އިއްވަވާ އެބޭކަލަކު އުފަންވެ ވަޑައިގަތް ބަހުން އެ ބޭކަލަކު ފޮނުއްވީ.) އެއީ އެބޭކަލަކު އެ قوم ގެ މީހުންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވުމަށެވެ. ދެން އަދި އެބައިމީހުން ރަނގަޅަށް ވިސްނާ ގޮތަށެވެ. ދެންފަހެ الله އެ އިރާދަފުޅުގެމަތިން މަގުފުރައްދަވައެވެ. އަދި އިރާދަފުޅުގެމަތިން ތެދުމަގުދައްކަވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ عزّة ވަންތަ حكمة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِـَٔايَـٰتِنَآ أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ ٱلظُّلُمَـٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ وَذَكِّرْهُم بِأَيَّىٰمِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَـَٔايَـٰتٍ لِّكُلِّ
صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٥﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ ٱذْكُرُوا۟ نِعْمَةَ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَنجَىٰكُم مِّنْ ءَالِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوٓءَ ٱلْعَذَابِ
وَيُذَبِّحُونَ أَبْنَآءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَآءَكُمْ ۚ وَفِى ذَٰلِكُم بَلَآءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٦﴾ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ
لَأَزِيدَنَّكُمْ ۖ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِى لَشَدِيدٌ ﴿٧﴾ وَقَالَ مُوسَىٰٓ إِن تَكْفُرُوٓا۟ أَنتُمْ وَمَن فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ ٱللَّهَ لَغَنِىٌّ حَمِيدٌ ﴿٨﴾

ތަފްސީރު

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ موسى (عليه السّلام) ފޮނުއްވީމެވެ. ۞
بِـَٔايَـٰتِنَآ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކާއިގެން. ۞ أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ = (އެކަލޭގެފާނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ
އަންގަވައިދީމެވެ.) ކަލޭގެފާނުގެ قومُ (بَنِي إسرائيل) ނެރުއްވާށެވެ!۞ مِنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ = (كافر ކަމާއި
جاهل ކަމުގެ) އަނދިރިން (إيمان ކަމާއި علم ގެ) އަލިކަމަށް. ۞ وَذَكِّرْهُم = އަދި ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް
ހަނދާންކޮށްދެއްވާށެވެ! ۞ بِأَيَّىٰمِ ٱللَّهِ = اللّٰه ގެ އެއިއްޔާ واقعة ތައް. (إمتحان ގެތެރެން ފޮނުއްވާ އެކިބާވަތުގެ مصيبة
އާއި - ކާމިޔާބު އަސަރުކުރުމަށް)۞ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأَيَٰتٍ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަންކަމުގައި ކަނޑައެޅިގެންވާ
دليل ތަކެއްވެއެވެ. ۞ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٥﴾ = ގިނަގިނައިން ކެތްތެރިވާ އަދި (اللّٰه ގެ نعمة ތަށް) ގިނަގިނައިން
شكر ވެރިވާ ކޮންމެމީހަކަށް. ۞ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ = އަދި موسى (عليه السّلام) ވިދާޅުވިހިނދު.
(ހަނދުމަކުރާށެވެ!) ۞ لِقَوْمِهِ = އެކަލޭގެފާނުގެ قوم ތަށް۞ ٱذْكُرُوا۟ ކަލޭމެން ހަނދާންކުރާށެވެ!
۞ نِعْمَةَ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ = ކަލޭމެންގެމައްޗަށް اللّٰه ދެއްވި نعمة . ۞ إِذْ أَنجَىٰكُم = އެކަލާނގެ ކަލޭމެން
ސަލާމަތްކުރެއްވިހިނދު.۞ مِّنْ ءَالِ فِرْعَوْنَ = فرعون ގެ آل ނުބައިމީހުން.۞ يَسُومُونَكُمْ = އެމީހުން
ކަލޭމެންނަށް ތަހަމަލުކުރައެވެ. (تَحَمَّلُ ކުރުމަށް ޖެއްސަވައެވެ.) ۞ سُوٓءَ ٱلْعَذَابِ = عذاب ގެ ނުބައިކަން. (ނުބައި
عذاب) ۞ وَيُذَبِّحُونَ = އަދި އެމީހުން މަރައެވެ ۞ أَبْنَآءَكُمْ = ކަލޭމެންގެ ފިރިހެން ދަރިން ۞
وَيَسْتَحْيُونَ = އަދި އެމީހުން ނުމަރާ ދޫކޮށްލައެވެ. ۞ نِسَآءَكُمْ = ކަލޭމެންގެ އަންހެންދަރިން ۞ وَفِي
ذَٰلِكُم = އަދި އެކަމުގައި ކަލޭމެންނަށް ކަނޑައެޅިގެންވެއެވެ.۞ بَلَآءٌ = إمتحان އެއްވެއެވެ.۞ مِّن رَّبِّكُمْ
= ކަލޭމެންގެ ربّ ގެ حضرة ން. ۞ عَظِيمٌ ﴿٦﴾ = ބޮޑުވެގެންވާ.۞ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ = އަދި ކަލޭމެންގެ
ربّ ކަލޭމެންނަށް إعلان ކުރައްވާ އަންގަވާހިނދު. (ހަނދާންކުރާށެވެ!)۞ لَئِن شَكَرْتُمْ = ކަލޭމެން شكر
ކުރިއްޔާ. ۞ لَأَزِيدَنَّكُمْ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ (نعمة ތައް) އިތުރުކޮށްދެއްވާހުށީމެވެ.

۞ وَلَئِن كَفَرْتُمْ = އަދި ކަލޭމެން ކާފަރުވެއްޖެއްޔާ. (ދަންނާށެވެ!)۞ إِنَّ عَذَابِى لَشَدِيدٌ ﴿٧﴾ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ عذاب ނުހަނު ގަދަފަދަވެގެންވެއެވެ.۞ وَقَالَ مُوسَىٰٓ = އަދި موسى (عليه السّلام) ވިދާޅުވިއެވެ.۞ إِن تَكْفُرُوٓا۟ أَنتُمْ = ކަލޭމެން ކާފަރުވެއްޖެ.۞ وَمَن فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا = އަދި ބިމުގައިވާ ބަޔަކުވެސް އެކުއެކީ (ކާފަރުވެއްޖެނަމަވެސް)۞ فَإِنَّ ٱللَّهَ = ފަހެ = ހަމަކަށަވަރުން މާތް الله އީ. ۞ لَغَنِىٌّ حَمِيدٌ ﴿٨﴾ = ކަނޑައެޅިގެން ފުދިވޮޑިގެންވާ އަދި حَمْدُ ލިބިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٥) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ دليل ތަކާއި معجزة ތަކާއިއެކު موسى (عليه السّلام) އެކަލޭގެފާނުގެ قوم އަށް رسول ކަމުގައި ފޮނުއްވީމެވެ. (އަދި އެކަލޭގެފާނަށް އެންގެވީމެވެ.) ކާފަރުކަމާއި جاهل ކަމުގެ އަނދިރިން ކަލޭގެފާނުގެ أمّة ނެރުއްވާށެވެ! އަދި إيمان ކަމާއި علم ގެ އަލިކަމުގެ ތެރެއަށް އެމީހުން ވައްދަވާށެވެ! އަދި الله ގެ އެކިއެކި واقعة ތަކާއި مصيبة ތަކާ އެމީހުންނަށް ހަނދާންކޮށްދޭށެވެ! (އިސްވެދިޔަ أمّة ތަކަށް ދިމާވި ކަންތައްތައް އެމީހުންނަށް ކިޔައިދެއްވާށެވެ1 ހަމަކަށަވަރުންވެސް އެކަންކަމުގައި ކެތްތެރިވުން ގިނަ އަދި ގިނަގިނައިން شكر ކުރާބަޔަކަށް (الله ގެ قدرة ދައްކުވައިދޭ އެތައްހެކިތަކެއްވާކަމުގެ) ދަލީލުތަކާއި حجّة ތައްވެއެވެ.

(٦) އަދި موسى (عليه السّلام) އެކަލޭގެފާނުގެ قوم އަށް ވިދާޅުވިހިނދު (ހަނދުމަފުޅުކުރައްވާށެވެ!) އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭމެންގެމައްޗަށް الله ދެއްވި (ތޫނު) نعمة ކަލޭމެން ހަނދާންކުރާށެވެ! އެއީ فرعون ގެ آل ންގެ ކިބައިން އެކަލާނގެ ކަލޭމެން ސަލާމަތްކޮށްދެއްވިހިނދުއެވެ. އެ فرعون ގެ މީހުން ކަލޭމެންނަށް عذاب ގެ ނުބައިކަމުގެ ފަރަދަރުކޮށްދިނީއެވެ. ދެން تكليف ތަކެއްވެސް ޖެއްސާދިނީއެވެ. އަދި އެމީހުން ކަލޭމެންގެ ފިރިހެންދަރިން މަރައި އަދި ކަލޭމެންގެ އަންހެންދަރިން ދިރިހުރުވިއެވެ. (ޚިދުމަތްކުރުވުމަށްޓަކައި) އެކަމުގައި ކަލޭމެންނަށް ކަލޭމެންގެ ربّ ގެ حَضْرَةُ ން ބޮޑުވެގެންވާ إمتحان އޮތްވެއެވެ.

(٧) އަދި ކަލޭމެންގެ ربّ ކަލޭމެންނަށް އަންގަވާ إعلان ކުރެއްވިހިނދު ހަނދާންކުރާށެވެ! (އެކަލާނގެ އެންގެވިއެވެ.) ކަލޭމެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ نعمة އަށް شكر ކުރިއްޔާ ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް نعمة އިތުރުކޮށްދެއްވާހުށީމެވެ. (نعمة އަށް ޝުކުރު ކުރުމުގެ އަސްލަކީ ކަމަކީ ކިޔަމަންތެރިވުމެވެ.) އަދި ކަލޭމެން ކާފަރުވެއްޖެއްޔާ (عذاب ދެއްވާހުށީމެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ عذاب ގަދަފަދަވެގެންވެއެވެ.

(٨) އަދި موسى (عليه السّلام) ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭމެންނާއި އަދި ބިންމަތީގައިވާ އެންމެން ކާފަރުވީނަމަވެސް (އެކަލުން الله އަށް އެއްވެސް ގެއްލުމެއް ނުވާނެއެވެ.) އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން الله އީ އަމިއްލަ ذات ފުދިވޮޑިގެންވާ އަދި (އެކަލާނގެ ހިނގަވާ ކަންތަކަށް) حمد އާއި تعريف ލިބިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَؤُا۟ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ ۛ وَٱلَّذِينَ مِنۢ بَعْدِهِمْ ۛ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا ٱللَّهُ ۚ جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِٱلْبَيِّنَٰتِ
فَرَدُّوٓا۟ أَيْدِيَهُمْ فِىٓ أَفْوَٰهِهِمْ وَقَالُوٓا۟ إِنَّا كَفَرْنَا بِمَآ أُرْسِلْتُم بِهِۦ وَإِنَّا لَفِى شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَنَآ إِلَيْهِ مُرِيبٍ ٩ ۞ قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِى ٱللَّهِ شَكٌّ
فَاطِرِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ قَالُوٓا۟ إِنْ أَنتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا تُرِيدُونَ
أَن تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ ءَابَآؤُنَا فَأْتُونَا بِسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ١٠

ތަފްސީރު

أَلَمْ يَأْتِكُمْ = ކަލޭމެންގެ ގާތަށް ނައިސްފައިނުވޭތޯއެވެ؟ ۞ نَبَؤُا۟ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ = ކަލޭމެންގެ ކުރީގެ މީހުންގެ
(أمّة ތަކުގެ) خبر ތަކެ. ۞ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ = އެއީ نوح قوم އާއި عاد قوم އާއި އަދި ثمود قوم އެވެ. ۞
وَٱلَّذِينَ مِنۢ بَعْدِهِمْ = އަދި އެމީހުންގެ ފަހުން އައި މީސްތަކުންނާއި. ۞ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا ٱللَّهُ = اللّه ފިޔަވައި
އެމީހުންގެ عدد އާއި މިންވަރު ދެނެވޮޑިގެން ނުވެއެވެ. ۞ جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُم = އެމީހުންގެ ގާތަށް އެމީހުންގެ رسول
ން ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ۞ بِٱلْبَيِّنَٰتِ = بيان ވެގެންވާ دليل ތަކާއިގެން. ۞ فَرَدُّوٓا۟ أَيْدِيَهُمْ = ފަހެ އެމީހުންގެ
އަތްތައް ރައްދުކޮށްލިއެވެ. (އަތްތައް އަނގައިތެރެއަށް.) ۞ فِىٓ أَفْوَٰهِهِمْ = އެމީހުންގެ އަނގަތަކަށް. ۞ وَقَالُوٓا۟ =
އަދި އެމީހުން (އެ رسول ބޭކަލުންނަށް) ދަންނަވައިފިއެވެ. ۞ إِنَّا كَفَرْنَا = ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެމެން މިވަނީ
ކާފަރުވެގެންނެވެ. ۞ بِمَآ أُرْسِلْتُم بِهِۦ = ތިޔަބޭކަލުން އެއްޗަކާއިގެން ފޮނުއްވުނުކަމަކަށް ۞ وَإِنَّا لَفِى شَكٍّ
= ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެމެން މިވަނީ ޝައްކެއްގައެވެ. ۞ مِّمَّا تَدْعُونَنَآ إِلَيْهِ = ތިޔަބޭކަލުން އަހުރެމެންނަށް
އެކަމަކަށް ގޮވާލައްވާ ކަންތަކާމެދު. ۞ مُرِيبٍ ٩ = ޝައްކު ކުރާތަނަށް ކުރުވަނިވި حال. ۞ ۞ قَالَتْ رُسُلُهُمْ
= އެބައިމީހުންގެ رسول ން އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ۞ أَفِى ٱللَّهِ شَكٌّ = اللّه އާމެދުތޯ އެއްވެސް ޝައްކެއް
ވާނީއެވެ؟ (އެއީ حقّ إله ކަމާމެދު ޝައްކެއް ހުރުމަކީ ހައިރާންވާކަމެކެވެ؟) ۞ فَاطِرِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ = އެއީ
އުޑުތަކާއި ބިން ނެތުމުގެ ތެރެއިން ހެއްދެވި ކަލާނގެއެވެ. ۞ يَدْعُوكُمْ = އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ގޮވާލައްވައެވެ.
(އެކަލާނގެ އީމާންކަމަށް ގޮވާލައްވަނީ އެކަލާނގެއަށް ކިޔަމަންތެރިވުމަށެވެ.) ۞ لِيَغْفِرَ لَكُم = އެއީ
އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ފާފަ ފުއްސަވުމަށެވެ. ۞ مِّن ذُنُوبِكُمْ = ކަލޭމެންގެ ފާފަތަކުގެ ތެރެއިން. ۞ وَيُؤَخِّرَكُمْ =
އަދި އެކަލާނގެ ކަލޭމެން ފަސްކޮށްދެއްވުމަށެވެ. ۞ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى = ކަނޑައެޅި ނަންކިޔައިގެންވާ މުއްދަތަކަށް.
(قيامة ދުވަހަށް) ۞ قَالُوٓا۟ = އެމީހުން ދަންނަވައިފިއެވެ. ۞ إِنْ أَنتُمْ = ތިޔަބޭކަލުން ނުވެއެވެ. ۞ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا =

އަހުރެމެންގެ ކާފަ آدم ގެ ދަރިންކަމުގައިވެސްވިއްޔާ. ❁ تُرِيدُونَ = ތިޔައެދިވަޑައިގަންނަވަނީ أَن تَصُدُّونَا = އަހުރެމެން މަނާކޮށް ހިފެހެއްޓުމަށެވެ. ❁ عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ = އަޅުކަންކުރާކަމުގައިވި ތަކެތިން. (ބުދުތަކުން.) ءَابَآؤُنَا = އަހުރެމެންގެ ކާބަފައިން ❁ فَأْتُونَا = ތިޔަބޭކަލުން އަހުރެމެންނަށް ގެނެސްދެއްވައިބައްލަވާށެވެ! بِسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ﴿١٠﴾ = بيان ވެގެންވާ حجّة އަދި دليل ❁.

إِجْمَالِي މާނަ

(٩) ކަލޭމެންގެ ކުރީގެ މީހުންގެ خبر ކަލޭމެންނަކަށް ނުލިބޭހޭއްޔެވެ؟ (އޭގެ މުރާދަކީ ލިބިފައިވާނެއެވެ.) އެއީ نوح عليه السّلام ގެ قوم އާއި عَاد ބަޔާއިގެމީހުންނާއި ثمود ބަޔާއިގެމީހުންނާއި އަދި އެމީސްމީހުންގެ ފަހުން ދުރުން އަދި މީސްމީހުންނެވެ. އެމީހުންގެ عدد އާއި މިންވަރު الله ނޫން ފަރާތަކަށް ނޭނގެއެވެ. އެމީހުންގެ ގާތަށް އެމީހުންގެ رسول ން ބަޔާންވެގެންވާ دليل ތަކާއިގެން ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. (އަދި އެބޭބޭކަލުންގެ رسول ކަން އެ أمّة ތަކަށް ޔަގީންވުން) އެ أمّة ތަކުގެ ކާފިރުންތަކަށް ހުޅުއަރައިސްގެން އެމީހުންގެ އަނގަތަކުގައި އަތްތައް ޖެހިއެވެ. (އިނގިލިތަކުގައި ދަތިގަތެވެ.) އަދި އެމީހުން ބުނެފިއެވެ. ތިޔަބޭކަލުން އެއްކަލާނގެއަށް ފޮނުއްވުން ތަކެއްޗަކަށް އަހުރެމެން މިވަނީ ކާފިރުވެގެންނެވެ. އަދި ތިޔަބޭކަލުން އެކަމަށް ގޮވާލެއް އަހުރެމެންނަށް ތިޔަގޮވާލައްވާ ކަންތައްގާގައި ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެމެން މިވަނީ ޝައްކުއްގައެވެ. އަހުރެމެންނަށް އެކަމަކީ ޝައްކުކުރާ ބަޔަކުވާނެއެވެ.

(١٠) އެމީހުންގެ رسول ން އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. الله އާއިމެދު އެއްވެސް ޝައްކެއްވާހޭއްޔެވެ؟ (އެއީ حقّ إله ކަމުގައި ޝައްކުއްވާހޭއްޔެވެ؟) އެއީ އުޑުތަކާއި ބިން ނެތުމުގެ ތެރެއިން ހެއްދެވި ކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ގޮވާލައްވަނީއެވެ. (އެކަލާނގެ އެއްކަލާނގެކަމަށް قبول ކުރުމަށާއި އެކަލާނގެއަށް ޢިބާދަތްކުރުމަށެވެ.) އެއީ އެކަލާނގެ ކަލޭމެންގެ ފާފަތަކުގެތެރެއިން ފުއްސަވާދެއްވުމަށެވެ. އަދި ކަނޑައެޅި އަނގައިގެންވާ މުއްދަތަކަށް (އެބަހީ: قيامة ދުވަހަށް) އެކަލާނގެ ކަލޭމެން ލަސްކުރައްވާނެއެވެ. އެމީހުން ދެންނެވިއެވެ. ތިޔަބޭކަލުންނަކީވެސް ހަމަ އަހުރެމެންފަދަ آدم ގެ ދަރިކަލުންކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ. (ملائكة ބޭކަލުންކަމުގައެއްނޫނެވެ.) ތިޔަބޭކަލުން ތިޔައެދިވަޑައިގަންނަވަނީ އަހުރެމެންގެ ކާބަފައިން އަޅުކަންކުރަމުންދިޔަ ތަކެއްޗާއި (ބުދުތަކުން) އަހުރެމެން ދުރުކޮށް އެކަން މަނާކުރައްވާށެވެ. ފަހެ (ތިޔަބޭކަލުން ތިޔަދައްކަވާ ދުޢާގެ ތެދުކަމަށް) بيان ވެގެންވާ دليل އަހުރެމެންނަށް ނިކަން ގެނެސްދެއްވާށެވެ!)

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِن نَّحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِۦ ۖ وَمَا كَانَ لَنَآ أَن نَّأْتِيَكُم بِسُلْطَٰنٍ إِلَّا بِإِذْنِ
ٱللَّهِ ۚ وَعَلَى ٱللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ ٱلْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾ وَمَا لَنَآ أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى ٱللَّهِ وَقَدْ هَدَىٰنَا سُبُلَنَا ۚ وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَىٰ مَآ ءَاذَيْتُمُونَا ۚ وَعَلَى
ٱللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ ٱلْمُتَوَكِّلُونَ ﴿١٢﴾ وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُم مِّنْ أَرْضِنَآ أَوْ لَتَعُودُنَّ فِى مِلَّتِنَا ۖ فَأَوْحَىٰٓ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ
لَنُهْلِكَنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿١٣﴾ وَلَنُسْكِنَنَّكُمُ ٱلْأَرْضَ مِنۢ بَعْدِهِمْ ۚ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِى وَخَافَ وَعِيدِ ﴿١٤﴾

މަޢުނާ

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ = އެމީހުންނަށް އެމީހުންގެ رسول ން ވިދާޅުވިއެވެ.✲ إِن نَّحْنُ = އަހުރެމެން ނުވެއެވެ.
إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ = ކަލޭމެންނާއިފަދަ آدم ގެދަރިންކަމުގައިމެނުވީ. ✲ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ = އަދި އެހެންނަމަވެސް الله
تعالى .✲ يَمُنُّ عَلَىٰ مَن يَشَآءُ = އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގެންނެވި އަޅުންގެމައްޗަށް ނިޢުމަތްދެއްވައެވެ.✲ مِنْ
عِبَادِهِۦ = އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންކުރެ. ✲ وَمَا كَانَ لَنَآ = އަހުރެމެންނަކަށް ނުކުޅެދެއެވެ.
(އެކަލާނގެ އިޒުނަކާއިނުލައި.) ✲ أَن نَّأْتِيَكُم بِسُلْطَٰنٍ = ކަލޭމެންގެގާތަށް އަހުރެމެން دليل އެއް حجّة އެއް معجزة
އެއްގެނައުން. ✲ إِلَّا بِإِذْنِ ٱللَّهِ = الله ގެ إذن ހުއްދައާއިއެކުމެނުވީ. ✲ وَعَلَى ٱللَّهِ = އަދި ހަމަ الله އަށް.✲
فَلْيَتَوَكَّلِ ٱلْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾ =ފަހެ مؤمن ން وكيل ކުރާހުށިކަމެވެ!✲ وَمَا لَنَآ = އަހުރެމެންނަކަށް
ނުވެއެވެ. އަހުރެމެން ކޮންކަމެއްތޯއެވެ. ✲ أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى ٱللَّهِ = الله އަށް وكيل ނުކުރުމަށް /
އެކަލާނގެއަށް އިތުބާރުނުކޮށް.✲ وَقَدْ هَدَىٰنَا سُبُلَنَا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ އަހުރެމެންނަށް
އަހުރެމެން ސަލާމަތްވާނެ މަގުދައްކަވައިފިއެވެ. ސިއްރާތުލްމުސްތަޤީމްއަށް. ✲ وَلَنَصْبِرَنَّ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން
އަހުރެމެން ކެތްކުރާހުށީމެވެ.✲ عَلَىٰ مَآ ءَاذَيْتُمُونَا = ކަލޭމެން އަހުރެމެންނަށް ކުރި އުނދަގޫތަކަށް.✲ وَعَلَى ٱللَّهِ
= އަދި ހަމަކަށަވަރުން الله އަށް އެކަނި. ✲ فَلْيَتَوَكَّلِ ٱلْمُتَوَكِّلُونَ ﴿١٢﴾ = ފަހެ وكيل ކުރާމީހުން وكيل
ކުރާހުށިކަމެވެ. ✲ وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = އަދި ކާފިރުވި މީސްތަކުން ބުންނެވިއެވެ.✲ لِرُسُلِهِمْ = އެމީހުންގެ
رسول ންނަށް.✲ لَنُخْرِجَنَّكُم = ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުން ނެރެދޫކޮށްލާނަމެވެ. ✲ مِّنْ أَرْضِنَآ = އަހުރެމެންގެ
ބިމުން. ✲ أَوْ لَتَعُودُنَّ = ނުވަތަ ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެމެން ތިޔަބައިމީހުން ވަންނާނެދޫކޮށް. ✲ فِى مِلَّتِنَا =
އަހުރެމެންގެ دين އަށް.✲ فَأَوْحَىٰٓ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އެބައިމީހުންގެ ربّ އެބައިމީހުންނަށް وحى
ކުރެއްވިއެވެ.✲ لَنُهْلِكَنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿١٣﴾ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަނިޔާވެރިން
ހަލާކުކޮށްލައްވާނަމެވެ.✲ وَلَنُسْكِنَنَّكُمُ ٱلْأَرْضَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުން

ބިމުގައި ހަމަޖެއްސަވައިދެއްވާ تمكين ކޮށްދެއްވާ ހުށީމުއެވެ. ۞ مِنْ بَعْدِهِمْ = އެމީހުންގެ ފަހުން. ۞ ذَٰلِكَ = އެގޮތަށް އުކާލަން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހިންގަވާފުޅީ ۞ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي = ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި ހުންނަންޖެހޭނުކަމަށް ބިރުވެތިވާ މީހަކަށެވެ. ނުވަތަ ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް ބިރުވެތިވާ މީހަކަށެވެ. ۞ وَخَافَ وَعِيدِ ﴿١٤﴾ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ وعيد އަށް ބިރުވެތިވާ މީހަކަށެވެ. (ތިމަންރަސްކަލާނގެ ޢަޛާބަށް ބިރުވެތިވާ މީހަކަށެވެ.) ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(١١) އެމީހުންގެ رسول ބޭކަލުން އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. (ކަލޭފާނު ޢިއްޒަތްތެރިކަމުން) ކަލޭފާނުންނަކީ آدم ގެދަރިން ކަމުގައިވުމުގައި އަހުރެމެން ނުވެއެވެ. އަދި އެހެންނަމަވެސް الله تعالى އެކަލާނގެ އަޅުންކުރެ އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުވާ ބޭކަލަކަށް ނަބީކަމާއި ރަސޫލުކަމުގެ حقّ މަގަށް توفيق ދެއްވައެވެ. އަދި الله ގެ އިޒުނަފުޅާ ނުލައި دليل އެއް حجّة އެއް އަދި معجزة އެއް ގެނެސްދިނުމަކީ އަހުރެމެންނަށް އެކަށީގެންވާ ކަމެއް ނުވެއެވެ. ފަހެ، مؤمن ން ހަމައެކަނި الله އަށް އިތުބާރުކޮށް وكيل ކުރާހުށިކަމެވެ!

(١٢) އަދި އަހުރެމެން الله އަށް وكيل ކޮށް އިތުބާރު ނުކުރާނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟ އެކަލާނގެ ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެމެންނަށް އަހުރެމެން ސަލާމަތްވާނެ މަގުތައް ދައްކަވައިދެއްވީ އެކަލާނގެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެން (ކާފަރުންނާއި مشرك ންގެ ފަރާތުން) އަހުރެމެންނަށް ދޭ އުނދަގޫތަކަށް ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެމެން ކެތްކުރާހުށީމެވެ. އަދި وكيل ކުރާ މީހުން ހަމައެކަނި الله އަށް وكيل ކޮށް ބަރޯސާވާހުށިކަމެވެ!

(١٣) އަދި ކާފިރުންގެ މީހުން އެމީހުންގެ رسول ންނަށް ދަންނަވައިފިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެމެންގެ ބިމުން ތިޔަބައިމީހުން ނެރެލާހުށީމެވެ. ނުވަތަ އަހުރެމެންގެ ދީނަށް ތިޔަބައިމީހުން ވަދެލާނަމެވެ. ދެން ފަހެ، އެބޭކަލުންގެ ربّ އެބޭކަލުންނަށް وحى ކުރެއްވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަނިޔާވެރިން - مشرك ން - ހަލާކުކޮށްލައްވާހުށީމެވެ.

(١٤) އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ހަލާކުކުރެއްވުމަށްފަހު ބިމުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުން ހަމަޖެއްސަވައިދެއްވާ ވަޒަންވެރިކޮށްދެއްވާ ހުށީމެވެ. އެގޮތަށް އުކާލަން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަމަޖެއްސެވީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި ހުއްޓުވުންނަންޖެހޭ مقام އަށް ބިރުވެތިވާ މީހުންނަށެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ عذاب އާއި ކާފަރުގެ ބަސްފުޅުތަކަށް ބިރުވެތިވާ އެމީހުންނަށެވެ.

وَٱسْتَفْتَحُوا۟ وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿١٥﴾ مِّن وَرَآئِهِۦ جَهَنَّمُ وَيُسْقَىٰ مِن مَّآءٍ صَدِيدٍ ﴿١٦﴾ يَتَجَرَّعُهُۥ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُۥ وَيَأْتِيهِ
ٱلْمَوْتُ مِن كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ ۖ وَمِن وَرَآئِهِۦ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴿١٧﴾ مَّثَلُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِرَبِّهِمْ ۖ أَعْمَٰلُهُمْ كَرَمَادٍ ٱشْتَدَّتْ بِهِ
ٱلرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ ۖ لَّا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا۟ عَلَىٰ شَيْءٍ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلضَّلَٰلُ ٱلْبَعِيدُ ﴿١٨﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ
وَٱلْأَرْضَ بِٱلْحَقِّ ۚ إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٩﴾ وَمَا ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿٢٠﴾

ލަފްޒީ މާނަ

وَٱسْتَفْتَحُوا۟ = އަދި އެބޭކަލުން (الله ގެ حضرة ން) نصر އެދިވަޑައިގެންނެވިއެވެ.✿ وَخَابَ = އަދި
ގެއްލިހަލާކުވެއްޖެއެވެ. ✿ كُلُّ جَبَّارٍ = ކޮންމެ ބޮޑާ ޖެއްސާބަޔަކު ✿ عَنِيدٍ ﴿١٥﴾ = ދެކޮޅުވެރި ✿. مِّن
وَرَآئِهِۦ جَهَنَّمُ = އޭނާގެ ކުރިމަތީގައިވެސް جَهَنَّم އެވެ. ނަރަކައެވެ. ✿ وَيُسْقَىٰ = އަދި އޭނާއަށް ބުއްދަވާނެއެވެ.✿
مِن مَّآءٍ صَدِيدٍ ﴿١٦﴾ = ދޮންލެ ފެނިގޭ ފެނުން.✿ يَتَجَرَّعُهُۥ = އޭނާ އެބުއިމުއެވެ. (ބޮން މަސައްކަތްކުރާނެއެވެ.)
✿ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُۥ = އޭނާއަށް އޭގެ ދިރުވާލަން ގަވާއިދު ނުވާނެއެވެ. (އެހެންވެއިރުވެސް
އުނދަގޫވާނެއެވެ.)✿ وَيَأْتِيهِ ٱلْمَوْتُ = އަދި އޭނާއަށް މަރުއަންނާނެއެވެ.✿ مِن كُلِّ مَكَانٍ = ހުރިހާތަނަކުން.✿
وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ = އަދި އޭނާ މަރުވާނެހެނެއްނުވެއެވެ.✿ وَمِن وَرَآئِهِۦ = އަދި އޭނާގެ
ކުރިމަތީގައިވެސް (އަދި އެއަށްފަހުގައި ހުންނާނީ) ✿ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴿١٧﴾ = ގަދަވެގެންވާ عذاب އެވެ. ✿ مَّثَلُ
ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = ކާފަރުވި މީސްތަކުންގެ މިސާލަކީ. ✿ بِرَبِّهِمْ = އެމީހުންގެ ربّ އަށް.✿ أَعْمَٰلُهُمْ =
އެމީހުންގެ عمل ތައް. ✿ كَرَمَادٍ = އަޅިފަދައެވެ. ✿ ٱشْتَدَّتْ بِهِ ٱلرِّيحُ = ވައި އޭތި ބާރުކޮށްއަރާ. ✿ فِي يَوْمٍ
عَاصِفٍ = ވައިގަދަ ދުވަހެއްގައި. ✿ لَّا يَقْدِرُونَ = އެމީހުންނަކަށް ކުޅަދާނަ ނުވެއެވެ. ✿ مِمَّا كَسَبُوا۟ =
އެމީހުން އުޅުނު މަސައްކަތުން. (ހޯދިކަމެއްގެ) عَلَىٰ شَيْءٍ = އެއްވެސްކަމަކަށް / އެއްވެސް އެއްޗަކަށް.✿
ذَٰلِكَ = އެއީއެވެ. ✿ هُوَ ٱلضَّلَٰلُ ٱلْبَعِيدُ ﴿١٨﴾ = ކަނޑައެޅިގެންވާ އަދި ދުރުގެ މަގުފުރެދުމެވެ. ✿
أَلَمْ تَرَ = ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިނުގަންނަވަނީތޯއެވެ؟ ✿ أَنَّ ٱللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى . ✿ خَلَقَ
ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ = އުޑުތަކާއި ބިން އުފެއްދެވިއެވެ. ✿ بِٱلْحَقِّ = حقّ ގޮތުގައި. ✿ إِن يَشَأْ = އެކަލާނގެ
އިރާދަކުރައްވައިފިނަމަ.✿ يُذْهِبْكُمْ = އެކަލާނގެ ކަލޭމެން ގެންދަވައިފާނެއެވެ. ✿ وَيَأْتِ = އަދި އެކަލާނގެ

ގެންނަވައި. ۞ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ (١٩) = އާއު ބައެއް خَلْقُ ކުރައްވާ. އެހެންބަހަކީ. ۞ وَمَا ذَٰلِكَ = އަދި އެކަން ނުވެއެވެ. ۞ عَلَى ٱللَّهِ بِعَزِيزٍ (٢٠) = الله އަށް އެއްވެސް ދަތިކަމެއްކަމުގައި. (އެއީ الله އަށް ބޮޑުކަމެއްކަމުގައި ނުވެއެވެ.) ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(١٥) އަދި އެ رسولُ ބޭކަލުން الله تعالى ގެ حضرة ން އެކަލޭގެފާނުންގެ ދަޢުވާގަ نصر އަށް އެދިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި ކޮންމެ ބޮޑާ ނުކިޔަމަންތެރި ދުޝްމަނެއް ގެއްލި ހަލާކުވިއެވެ.

(١٦) އަދި އޭނާ ކޮންމެ جبّار ނުބައިމީހެއްގެ ކުރިމަތީގައިވަނީ ނަރަކައެވެ. އެތާނގެ ގަދަ عذاب އެވެ. އަދި އެތާނގައި صديد ބޮންދުވާނެއެވެ. (އެއީ ކާފިރުން އަޅުގަނޑުން ނުކުތުން ދިޔަވާ ލޭގެ ދިޔާއާއި ހޮޅިއެވެ. އަދި އެހެންވެސް ބޮޑެތި ބިރުވެރިކަމެވެ. والله أعلم (اللّهم أجرنا من ذالك)

(١٧) އޭނާ އޭގެ ބޯން އަނގައަށް އަރާނެއެވެ. (އޭގެ ނުބައިކަމާއި ހިތިކަމުން) ދިރުވައިލުން މާބޮޑުގެން ނުވާނެއެވެ. އެކަމަކު ބޯނެއެވެ. އަދި މަރާ ދިމާއަކުން ކޮންމެ ތަނަކުން މަރުއަންނާނެއެވެ. އެބަހީ: މަރުވާނޭ އުނދަގޫތައް ވާނެއެވެ. އެކަމަކު އޭނާ މަރުނުވާނެއެވެ. އަދި އެ عذاب ގެ ފަހުގައި ދެން އޮތީ އަދި ގަދަފަދަ ބޮޑު عذاب އެވެ. نعوذ با للّه .

(١٨) އެބައިމީހުން އެބައިމީހުންގެ ربّ އަށް ކާފަރުވީމީހުން ކުރި عمل ގެ މިސާލަކީ އަޅިގެ މިސާލެވެ. ވައިބާރު ދުވަހެއްގައި ވައި އަޅިސް އެއްޗެހި ބުރުއްސައިލާ އަދި އެތާ އެކަށައްލާފަދައިން ނޫން ސާފުވެގެންދިޔަ އަޅިގެ މިސާލެވެ. އެމީހުން ދުނިޔޭގައި ކުރި عمل ން އެމީހުންނަށް އެއްވެސްކަމެއް ކުރަނާރަ ނުވާނެއެވެ. (އޭގައި އެއްވެސް ثواب އެއް ދެމިގެންނުވެ آخرة ދުވަހުން ނުވާނެއެވެ.) ދުރުވެގެންވާ މަގުފުރެދިގަތުމެ އެއީއެވެ. އެއަޅިކާއެގެ މިސާލެވެ.

(١٩) (އޭ رسول الله އެވެ!) ހަމަކަށަވަރުން حقّ ގޮތުގައި الله تعالى އުޅޭވަރާއި ބިންހުރިތަނާއި ވަޑައިގެން ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިގެންނެވީމުއެވެ؟ (އެކަން ބަލައިގަން ކަލޭގެފާނު އެނގިވަޑައިގެންނެވާނެއެވެ.) އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގެންނެވި ނަމަ އެކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު މިތަނުން ގެންދަވައި އަދި އާދެ ބައެއް خلق ކުރައްވާ މިތަނަށް ގެންނަވައިދޭނެއެވެ.

(٢٠) އަދި އެކަމަކީ އެއީ الله تعالى އަށް ބޮޑުކަމެއްކަމުގައި ނުވެއެވެ. އެކަން މަތްކުރުން އެކަލާނގެ ނުވެސް ހުންނާނެއެވެ.

وَبَرَزُوا۟ لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ ٱلضُّعَفَٰٓؤُا۟ لِلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُوٓا۟ إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنتُم مُّغْنُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ ٱللَّهِ مِن شَىْءٍ ۚ قَالُوا۟ لَوْ
هَدَىٰنَا ٱللَّهُ لَهَدَيْنَٰكُمْ ۖ سَوَآءٌ عَلَيْنَآ أَجَزِعْنَآ أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِن مَّحِيصٍ ﴿٢١﴾ وَقَالَ ٱلشَّيْطَٰنُ لَمَّا قُضِىَ ٱلْأَمْرُ إِنَّ ٱللَّهَ وَعَدَكُمْ
وَعْدَ ٱلْحَقِّ وَوَعَدتُّكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ ۖ وَمَا كَانَ لِىَ عَلَيْكُم مِّن سُلْطَٰنٍ إِلَّآ أَن دَعَوْتُكُمْ فَٱسْتَجَبْتُمْ لِى ۖ فَلَا تَلُومُونِى وَلُومُوٓا۟ أَنفُسَكُم ۖ
مَّآ أَنَا۠ بِمُصْرِخِكُمْ وَمَآ أَنتُم بِمُصْرِخِىَّ ۖ إِنِّى كَفَرْتُ بِمَآ أَشْرَكْتُمُونِ مِن قَبْلُ ۗ إِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٢﴾
وَأُدْخِلَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ ۖ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَٰمٌ ﴿٢٣﴾

ތަރުޖަމާ

وَبَرَزُوا۟ لِلَّهِ جَمِيعًا = އަދި އެންމެން އެކީއެކަށް الله تعالى ގެ حضرة އަށް ފާޅުވެނިކުމެއްޖެއެވެ. (އެބަހީ: قيامة ދުވަހުން ފާޅުވެނިކުމެވޭނެއެވެ.) ◈ فَقَالَ ٱلضُّعَفَٰٓؤُا۟ = އަދި ދެރަނިކަމެތިވީން ބުނާނެއެވެ. ◈ لِلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُوٓا۟ = ބޮޑާވެ ބޮޑުވެރިވެގެން އުޅުނުމީހުންނަށް. ◈ إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންނާ تبع ވެގެން (ދިރިއުޅުނީމުއެވެ) އުޅުނުބަޔަކުކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވީމުއެވެ. ◈ فَهَلْ أَنتُم مُّغْنُونَ عَنَّا = ފަހެ ކަލޭމެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކިބައިން دفاع ކޮށްދެވޭނުހެއްޔެވެ؟ ◈ مِنْ عَذَابِ ٱللَّهِ = الله ގެ عذاب ން. ◈ مِن شَىْءٍ = އެއްވެސް އެއްޗަކުން / އެއްވެސް މިންވަރަކުން. ◈ قَالُوا۟ = އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. ◈ لَوْ هَدَىٰنَا ٱللَّهُ = الله އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތެދުމަގު ދެއްކެވިނަމަ. ◈ لَهَدَيْنَٰكُمْ = ހަމަކަށަވަރުން އަޅުގަނޑުމެން ކަލޭމެންނަށް ތެދުމަގުދައްކައިލީމުހެވެ. ◈ سَوَآءٌ عَلَيْنَآ = އަޅުގަނޑުމެންގެ މައްޗަށް ހަމަހަމަވެގެންވެއެވެ. ◈ أَجَزِعْنَآ أَمْ صَبَرْنَا ކެތްމަދުކަމުން ތެޅިފޮޅުނަސް ކެތްތެރިވިޔަސް. ◈ مَا لَنَا مِن مَّحِيصٍ ﴿٢١﴾ = ސަލާމަތްވާނެތަނެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުވެއެވެ. ◈ وَقَالَ ٱلشَّيْطَٰنُ = އަދި ޝައިޠާނު ބުނާނެއެވެ. ◈ لَمَّا قُضِىَ ٱلْأَمْرُ = ކަންތައް ނިމުނު ހިނދުން. ◈ إِنَّ ٱللَّهَ وَعَدَكُمْ = ހަމަކަށަވަރުން الله ކަލޭމެނަށް وعد ކުރެއްވިއެވެ. ◈ وَعْدَ ٱلْحَقِّ حقّ وعد ތެދު. ◈ وَوَعَدتُّكُمْ = އަދި ތިމަންވެސް ކަލޭމެނަށް وعد ކުރީމެވެ. ◈ فَأَخْلَفْتُكُمْ = ދެން ތިމަން ކަލޭމެންނާ ކުރި وعد އާއި خلاف ވީމެވެ. ◈ وَمَا كَانَ لِىَ عَلَيْكُم = އަދި ކަލޭމެންގެމައްޗަކަށް ތިމަންނަކަށް ނުވެއެވެ. ◈ مِّن سُلْطَٰنٍ = އެއްވެސް ބާރެއް - ثابت دليل އެއް. ◈ إِلَّآ أَن دَعَوْتُكُمْ = ތިމަން ހަމަ ކަލޭމެނަށް ގޮވާލުމެވެ. ◈ فَٱسْتَجَبْتُمْ لِى = ދެންފަހެ ކަލޭމެން ތިމަންނަށް އިޖާބަދިނީއެވެ. ◈ فَلَا تَلُومُونِى = ފަހެ ކަލޭމެން ތިމަންނަށް މަލާމާތް ނުކުރާށެވެ! ◈ وَلُومُوٓا۟ أَنفُسَكُم = އަދި ކަލޭމެން ކަލޭމެންގެ نفس ތަކަށް މަލާމާތްކުރާށެވެ! ◈ مَّآ أَنَا۠ بِمُصْرِخِكُمْ = ކަލޭމެން ސަލާމަތް ކުރުވާން މަދަދުކުރުމުގައި ތިމަން ނުވެއެވެ. ◈ وَمَآ أَنتُم بِمُصْرِخِىَّ = އަދި ތިމަން ސަލާމަތް ކުރުވާން ބަދަލުކުރުމުގައި ކަލޭމެން ނުވެއެވެ. ◈ إِنِّى كَفَرْتُ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ދެކޮޅުހެދީމެވެ. އިންކާރުކުރީމެވެ. ◈ بِمَآ أَشْرَكْتُمُونِ = ކަލޭމެން ތިމަން شريك ކުރި ކަމުގައި. (الله އާއި ކަލޭމެން ކުރި އަޅުކަމުގައި ތިމަން ބައިވެރިކުރުމާއިމެދު) ◈ مِن قَبْلُ = މީގެކުރިން. (ދުނިޔޭގައި) ◈ إِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ = ހަމަކަށަވަރުން އަނިޔާވެރިން (ދަންނާށެވެ!) ◈

لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٢﴾ = ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުންނަށް ހުރީ ވޭންދެނިވި عذاب އެވެ.۞ وَأُدْخِلَ ٱلَّذِينَ
ءَامَنُوا۟ = އަދި إيمان ވި މީސްތަކުން ވައްދަވިއްޖެއެވެ. (ވައްދަވާނެއެވެ.)۞ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ = އަދި
އެމީހުން صالح عمل ކުރި. ۞ جَنَّٰتٍ = ބަގީޗާތަކަށް. ސުވަރުގެތަކަށް.۞ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ =
އެތަންތާނގެ ދަށުން ކޯރުތައް ދުވެދުވެއުޅޭނެ. ۞ خَٰلِدِينَ فِيهَا = އެމީހުން އަބަދާ ދެމިހުރޭ حال .۞ بِإِذْنِ
رَبِّهِمْ ۖ = އެމީހުންގެ ربّ ގެ އިޒުނަފުޅުގެން. ۞ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا = އެތަނުގައި އެމީހުންގެ تَحِيَّة އަކީ
(ސަލާމްކުރުމަކީ) ۞ سَلَٰمٌ ﴿٢٣﴾ = سلام މި ކަލިމައެވެ. (އެއީ ملائكة ބޭކަލުން ކުރައްވާ ސަލާމްއެވެ.)۞

إجْمَالِي މާނަ

(٢١) އަދި އެ އެންމެން އެކީ ކަށްވަޅުތަކުން ނުކުމެގެން اللّٰه تعالى ގެ حضرة އަށް ހާޒިރުވާނެއެވެ. محشر ގެ ميدان އަށް ހުސްބިމަށް ޖަމާވާނެއެވެ. ދެންފަހެ ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު ބޮޑާވެ ކިބުރުވެރިވި މަތިވެރިންނާ تبع ވެގެންއުޅުން ދެރަނިކަމެތިން އެމީހުންނަށް ބުނާނެއެވެ. (ދުނިޔޭގައި) އަހުރެމެންވީ ކަލޭމެންނާ تبع ވެގެންވާ ބަޔަކުކަމުގައެވެ. (ކަލޭމެން ބުނިހާކަމަށް އަހުރެމެން ކުރީމެވެ.) ފަހެ، اللّٰه ގެ عذاب ގެތެރެއިން އެއްވެސް މިންވަރެއް އަހުރެމެންގެ ކިބައިން ކަލޭމެން دفاع ކޮށްދެނިކުމެވޭތޯ؟. ދުރުކޮށްދޭނެތޯ. އެމީހުން يعنى: ބޮޑާވެރިން ބުނާނެއެވެ. اللّٰه تعالى އަހުރެމެންނަށް ތެދުމަގު ދެއްކެވިނަމަ އަހުރެމެންވެސް ކަލޭމެންނަށް ތެދުމަގު ދައްކައިދީފީމުހެވެ. (މިހާރުދެން) އަހުރެމެން ކެތްތެރިކަމެއްނުކޮށް ހަޔާތާއި ތަފްސީލުވިޔަސް އަދި ނުވަތަ ކެތްތެރިވިޔަސް ހަމަހަމައެވެ. އަހުރެމެންނަށް ސަލާމަތްވާނެ ތަން ތަނެއް ނެތެވެ.

(٢٢) ކަންތައްތައް ނިމުމުން ޝައިޠާނާ ބުނާނެއެވެ. (އެބަހީ: ސުވަރުގެވަންތަފަރިން ސުވަރުގޭގައި ހަމަޖެހި ނަރަކަވަންތަފަރިން ނަރަކައިގައި ހަމަޖެހި ނިމުމުން ޝައިޠާނާ ބުނާނެއެވެ. އެއީ އެސޮރު ނަރަކައިގައި ހުރެ ނަރަކަވަންތަފަރިންނާ مخاطب ކޮށް ބުނާބުނުމެކެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން اللّٰه تعالى ކަލޭމެންނަށް ހަމަ حقّ وعد ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އަހަރެންވެސް ކަލޭމެންނަށް وعد ކުރީމެވެ. އަދި އަހަރެން ކަލޭމެންނާކުރި وعد އާއި އަހަރެން خلاف ވީއެވެ. އަދި އަހަރެން وعد ކުރިއިރު އެބަސް ثابت ކަމުގެ ހެއްކަކަށް دليل ކުރާނޭ އެއްވެސް دليل އެއް حجّة އެއް އަހަރެންނަކަށް ނުވެއެވެ. ހަމައެކަނި ކަލޭމެންނަށް އަހަރެން ބާރުގަދަކަމަކުން އުޖުބަރު ގޮވާލުން ނޫން އެއްވެސް ހެއްކެއްނުވެއެވެ. ދެން ކަލޭމެން (اللّٰه ޖެހިވަޑައި) އަހަރެންނަށް އިޖާބަދިނީއެވެ. اللّٰه ގެ حقّ وعد އަށް އިޖާބަ ނުދިނީއެވެ. އެހެންވީމާ ދެން މިއަދު ކަލޭމެން އަހަރެންނަށް މަލާމާތް ނުކުރާށެވެ1 އަދި [illegible]! ކަލޭމެންގެ އަމިއްލަ نفس ތަކަށް މަލާމާތް ކުރާށެވެ! ކަލޭމެން ސަލާމަތްކޮށްދޭނޭ މީހަކުކަމުގައި އަހަރެން ނުވެއެވެ. އަދި އަހަރެން ސަލާމަތްކޮށްދޭނޭ ބަޔަކުކަމުގައި ކަލޭމެން ނުވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މީގެކުރިން ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު ކަލޭމެން اللّٰه އަށް ކުރި އަޅުކަމުގައި އަހަރެން ބައިވެރިކުރުމާއި އަހަރެން ދެކޮޅުހަދަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަނިޔާވެރިންނަށް - يعنى: مشرك ންނަށް - ހުރީ (قيامة ދުވަހުން) ހަމަ ވޭންދެނިވި عذاب އެވެ.

(٢٣) އަދި إيمان ވެގެން صالح عمل ކުރި މީސްތަކުން އެތަންތާނގެ ދަށުން ކޯރުތައް ދުވެދުވެއުޅޭނެ ބަގީޗާތަކަށް ސުވަރުގެތަކަށް (قيامة ދުވަހުން) ވައްދަވާނެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ربّ ގެ إذن ފުޅުގެން އެމީހުން އަބަދާ ދެމިހުރޭ حال ގައެވެ. އަދި އެސުވަރުގޭގައި ملائكة ބޭކަލުން އެ ސުވަރުގެވަންތަފަރިންނާއި ކުރާ ސަލާމަކީ ހަމަ سلام މި ކަލިމައެވެ.

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِى ٱلسَّمَآءِ ﴿٢٤﴾ تُؤْتِىٓ أُكُلَهَا كُلَّ حِينٍۭ بِإِذْنِ رَبِّهَا ۗ
وَيَضْرِبُ ٱللَّهُ ٱلْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾ وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ ٱجْتُثَّتْ مِن فَوْقِ ٱلْأَرْضِ مَا لَهَا مِن
قَرَارٍ ﴿٢٦﴾ يُثَبِّتُ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ بِٱلْقَوْلِ ٱلثَّابِتِ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَفِى ٱلْءَاخِرَةِ ۖ وَيُضِلُّ ٱللَّهُ ٱلظَّٰلِمِينَ ۚ وَيَفْعَلُ ٱللَّهُ مَا يَشَآءُ
﴿٢٧﴾ ۞ أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ بَدَّلُوا۟ نِعْمَتَ ٱللَّهِ كُفْرًا وَأَحَلُّوا۟ قَوْمَهُمْ دَارَ ٱلْبَوَارِ ﴿٢٨﴾ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا ۖ وَبِئْسَ ٱلْقَرَارُ ﴿٢٩﴾

މުފްރަދާ

أَلَمْ تَرَ = ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައި ނުގަންނަވަނީހެއްޔެވެ؟ ۞ كَيْفَ ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا = الله تعالى މިސާލެއް ޖެއްސެވީ ކޮންފަދައަކުންކަން. ۞ كَلِمَةً طَيِّبَةً = ރަނގަޅު كلمة އެއްގެ. ۞ كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ = ރަނގަޅު ގަހެއްފަދައެވެ. ۞ أَصْلُهَا ثَابِتٌ = އޭގެ ބުޑު (ބިމުގައި) ރަނގަޅަށް ހަރުލާ ސާބިތުވެގެންވާ. ۞ وَفَرْعُهَا فِى ٱلسَّمَآءِ ﴿٢٤﴾ = އަދި އޭގެ ގޮފިތައް އުޑަށް އަރައިގެންވާ. ۞ تُؤْتِىٓ أُكُلَهَا = އޭގެ މޭވާ ދިނުމެވެ. ۞ كُلَّ حِينٍۭ = ކޮންމެ ހިނދަކުގައި. ۞ بِإِذْنِ رَبِّهَا = އެގަހުގެ ވެރި ربّ ގެ إذن ލުއްވުން. ۞ وَيَضْرِبُ ٱللَّهُ ٱلْأَمْثَالَ = އަދި الله تعالى މިސާލުތައް ޖައްސަވައެވެ. ۞ لِلنَّاسِ = މީސްތަކުންނަށް. ۞ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾ = އެމީހުން وعظ ލިބި نصيحة ލިބުމުގެ أمّيد ގައި. ۞ وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ = އަދި ނުބައި ހަޑި كلمة އެއްގެ (مثال ޖެއްސެވީއެވެ.) ۞ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ = ނުބައި ވިހާނުވާ ގަހެއްފަދައެވެ. ۞ ٱجْتُثَّتْ = އެ ފުރިފައިވާ / ވަޅުލެވިފައިވާ. ۞ مِن فَوْقِ ٱلْأَرْضِ = ބިމުމަތިން. ۞ مَا لَهَا مِن قَرَارٍ ﴿٢٦﴾ = އެއަށް އެއްވެސް قرار ކަމެއް ހަމަޖެހުމެއްނުވާ. ۞ يُثَبِّتُ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = އީމާންވި މީސްތަކުން الله ثابت ކުރައްވައެވެ. ۞ بِٱلْقَوْلِ ٱلثَّابِتِ = ثابت ބަސްކަމުގައި (لا إله إلاّ الله محمّد رسول الله ގައި) ۞ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا = ދުނިޔޭގެ حياة ގައި. ۞ وَفِى ٱلْءَاخِرَةِ = އަދި آخرة ގައިވެސް. ۞ وَيُضِلُّ ٱللَّهُ ٱلظَّٰلِمِينَ = އަދި އަނިޔާވެރިން (مشرك ން) الله تعالى މަގުފުރައްދަވައެވެ. ۞ وَيَفْعَلُ ٱللَّهُ = އަދި الله ކުރައްވައެވެ. ۞ مَا يَشَآءُ ﴿٢٧﴾ = އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުވާކަމެއް. ۞ أَلَمْ تَرَ = ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައި ނުގަންނަވަނީހެއްޔެވެ؟ إِلَى ٱلَّذِينَ بَدَّلُوا۟ = ބަދަލުކުރި މީސްތަކުން. ۞ نِعْمَتَ ٱللَّهِ = الله ގެ نعمة ۞ كُفْرًا = ކާފިރުކަމަށް. ۞ وَأَحَلُّوا۟ قَوْمَهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ قوم އެމީހުން ވައްދައިފި. ۞ دَارَ ٱلْبَوَارِ ﴿٢٨﴾ = ހަލާކުގެ ގެފުޅަށް. ۞ جَهَنَّمَ = އެއީ جهنّم އެވެ. ۞ يَصْلَوْنَهَا = އެމީހުން އެނަރަކައަށް ވަންނާނެއެވެ. އެއާ އަނދާނެއެވެ. ۞ وَبِئْسَ ٱلْقَرَارُ ﴿٢٩﴾ = އެއީ قرار ވާ ތަނަކަށް ނުބައިވެގެންވާ ތަނެކެވެ. ۞

إجمالي މާނަ

(٢٤) (އޭ رسول الله އެވެ!) الله تعالى ރަނގަޅު ކަލިމައެއްގެ މިސާލު ޖެއްސެވީ ކޮންފަދައަކުންކަން ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައި ނުގަންނަވަނީހެއްޔެވެ؟ (އެމިސާލު ޖެއްސެވީ) ރަނގަޅު ގަހެއްފަދައިންނެވެ. އެގަހުގެ ބުޑު މަޑުގަނޑުގައި ރަނގަޅަށް ހަރުލާ ސާބިތުވެގެންވެއެވެ. އަދި އެގަހުގެ ގޮފިތައް އުޑުން އަރައިގަނެގެންވެއެވެ.

(٢٥) އެގަހުގެ މޭވާ އެގަހުގެ ވެރި ربّ ގެ إذن ލިބިގެން ކޮންމެހިނދެއްގައިވެސް ދެއެވެ. އަދި މީސްތަކުންނަށް الله تعالى މިސާލުތައް ޖައްސަވަނީ އެމީހުން نصيحة ލިބި وعظ ލިބިގެން عبرة حاصل ކުރުމަށްޓަކައެވެ.

• ދަންނައެވެ! މިދެއްކެވުނު މިސާލުކުރެއްވީ ރަނގަޅު كلمة އަކާއިމެދުގައި مفسّر ންގެ ބަސްތަފާތުވެއެވެ. ބައެއް ބޭކަލުން ވިދާޅުވަނީ އެއީ شَهَادَة أَن لاَ إله إلاّ الله މި كلمة ކަމަށެވެ. (އެބަހީ: الله ނޫން إله އަކު ނުވާކަމަށް ހެކިވުންކަމަށެވެ.) އަނެއްބައިމީހުން ވިދާޅުވަނީ އެއީ مؤمن އަކާގެ إيمان އެވެ. އަދި އަނެއްބައި ބޭކަލުން ވިދާޅުވަނީ އެއީ ހަމަ ސީދާ مؤمن އަކާކަމަށެވެ. އަދި ރަނގަޅު ގަހަކީ އެއީ ކަދުރު ރުއްކަމުގައި ވިދާޅުވާ مفسّر ން ވެސްއެވެ. ކޮންމެއަކަސް مؤمن އަކާ ބިމުގައި ގަސްތިރިކުރެއިން ރަނގަޅުގަހަށް ސާބިތުވުމުން އޭނާ الله އަށް ذِكر ކޮށް ހެޔޮކަންތައްތައް ކުރުމުން އެކަންތައްތައް ވަގުތުން އުޑަށް އުފުލޭނެއެވެ. އެއީ ގަހުގެ ގޮފިތައް މަތިކޮޅަށްގޮސް އުޑުގައި ހަމައަށް ދާ މިސާލެވެ. ކޮންމެހިނދެއްގައިވެސް އޭނާ ذكر ކޮށް ހެވާކަން ކުރުމުން އޭގެ ދަރުމަތާ ސަވާބު އޭނާއަށް ލިބެއެވެ. އެއީ ގަހުގެ މޭވާ އަބަދު ލިބޭ މިސާލެވެ. ކަދުރު ރުކާއިވެސް އޭގެ މޭވާއާ ފައިދާ އަބަދުވެސް ލިބޭނެ އެއްޗެކެވެ. والله أعلم .

(٢٦) އަދި ނުބައި كلمة އެއްގެ މިސާލަކީ ނުބައި ގަހެއްގެ މިސާލެވެ. އެގަސް ބިމުން ދުރަށް ވަކިވެފައިވެއެވެ. އެގަހަށް އެއްވެސް ހަރުދަނާކަމެއް ثابت ކަމެއް ނުވެއެވެ.

• ދަންނައެވެ! ނުބައި كلمة އަކީ كافر ކަމުގެ ބަސް ކިޔުމާ ބަހެވެ. شرك ގެ ބަހެވެ. އަދި އޭގެ މިސާލުކަމުގައި އެވަނީ ނުބައިގަހެއްގެ މިސާލެވެ. އެގަހަކީ އޭގެ މޭވާކަމުގައިވާ حَنْظَلَةُ އެވެ ކިޔާ ހިތި ނުބައި މޭވާއެއް ނުކުންނަ ގަހެކެވެ. ކާފިރުންގެ عمل އަކީވެސް އެފަދަ އެއްޗެކެވެ. އޭނާގެ عمل އަކީ ބިމުގައި ސާބިތު އެއްޗެއް ނޫނެވެ. އަދި އެ عمل އުޑަށް ނާރާނެއެވެ. އެއަކަށް ثواب އެއް ނުލިބެވެ. އޭނާ عمل ކުރާނީ އޭނާގެ ބޮޑުކަން ދައްކައިލުމަށެވެ. قيامة އަށް ފައިދާނުކުރެއެވެ. والله أعلم

(٢٧) إيمان ވީ މީސްތަކުން ސާބިތު ބަސްބަހުން ދެމި الله تعالى ދުނިޔޭގެ حياة ގައިވެސް ސާބިތުކުރައްވައެވެ. އެއީ لاَ إله إلاّ الله محمّد رسول الله އެވެ. އަދި آخرة ގައިވެސް އެބައިމީހުން އެބަސްބަހަށް ސާބިތުކުރައްވައެވެ. އަދި އަނިޔާވެރިން - مشرك ން الله تعالى އެމީހުން މަގުފުރައްދަވައެވެ. އަދި الله تعالى އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވާ ކަމެއް ކުރައްވައެވެ.

• ދަންނައެވެ! إيمان ވީ މީސްތަކުން الله تعالى ثابت ކުރައްވާ ވާހަކައިގެ ތެރޭގައި އެމީހުންނާއި ކަބުރުގައި ސުވާލު ކުރެވުމުންނާއިރު الله تعالى އެމީހުން ރަނގަޅު جواب ގައި ސާބިތުކުރައްވާ ކަމުގައި ވިސް ހިމެނިއްޔަން އަރިސްކުރައިވެއެވެ. والله أعلم .

(٢٨)، (٢٩) (އޭ رسول الله އެވެ!) الله ގެ نعمة ކާފަރުކަމަށް ބަދަލުކުރިމީހުން ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިނުގަންނަވަނީތޯއެވެ؟ އަދި އެމީހުން އެމީހުންގެ قوم ހަލާކުގެ ގެދޮރަށް ގެންގޮސް ވައްޓައިލިއެވެ. އެގެދޮރަކީ جهنّم އެވެ. ނަރަކައެވެ. އެއީ ހަމަ ބޮޑު قرار ވުމަށް ނުބައިވެގެންވާ ތަނެކެވެ.

• ދަންނައެވެ! މިއާޔަތުގައި ސުވާލުގެން މިދަނީ محمّد صلّى الله عليه وسلّم ގެ އިރު مكّة ގެ ކާފަރު قريش ންގެ ވާހަކައެވެ. تفسير علم ވެރިންކުރެ ވަރަށް ގިނަ ބޭކަލުން ވިދާޅުވެއެވެ. އެމީހުންނަށް الله ފޮނުއްވި نعمة އަކީ الله ފޮނުއްވި މާތް رسول ގެފާނެވެ. محمّد صلّى الله عليه وسلّم އެވެ. އެއީ އެމީހުންނަށް އެކަލާނގެ ފޮނުއްވި ދުނިޔެއާއި آخرة ގެ نعمة އެވެ. އެމީހުން އެ نعمة އަށް ކާފަރުވީއެވެ. އެކަލޭގެފާނަށް إيمان ނުވެ އެކަލޭގެފާނު ދެރަކޮށްވެސް ނުކުމެގެން މަސައްކަތް ކުރިއެވެ. އެ نعمة ކާފަރުކަމަށް ބަދަލުކުރިއެވެ. އަދި އެ قوم ގެ ބޮޑެތި ކާފަރުންގެ ސަބަބުން ދުނިޔޭގެ

އެބައްބަދަލުވުމަށް ހަދާލެވޭގޮތަށް ވެއްޖެނީއެވެ. ބަދަލު ހަދާލުމަށްޓަކައި އެބައްބަދަލު ކާފިރުކަންމީ މަރުވެރިއޭއިއެވެ. މިވާހަކައިގެ ސަބަބު މައްކާގެ ކާފިރުންނާއި ގުޅިގެން ޢަޒީސްފައި އެޅޭގޮތެއް ކަސްތައްކުރާ އަންގައިން އެވެ ތަކެއްބާއްވާ ބަދަލުވިއްޖެ ނުލާއިއެވެ. ދުދުރިއްޔާގެ ބައިޒާފިރުކަމަށް ކަމުދިޔައްކާ ޝަރީޢަތް ދާއިރާ ސުންނަތް ބަލައިނުގަނެ އަދިސަލާމްއެޅުއްވާ ސާބިތު ލިބިލި قرآن އާއި މާނާ سنّة ގައިވާ حكم ތަކާއި ހަމަތައް ދުރުކޮށް އެއާ خلاف قانون ތަށް ހަދާ އެއަށް تبع ވުމަކީ އަޅުކުރާ ބައިގެ މިއާތާގެ ދާނާނަ ނުވަތަނާނ ބާވައެވެ؟ މައްސަލަ ހަމަ އެއްމައްސަލައެކެވެ. ތަނާއި މިއުޅުމުގެ ތަފާތެއް ފެނުމި ނުވެއްނުންތައެވެ. والله أعلم .

وَجَعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادًا لِّيُضِلُّواْ عَن سَبِيلِهِۦ ۗ قُلْ تَمَتَّعُواْ فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى ٱلنَّارِ ﴿٣٠﴾ قُل لِّعِبَادِىَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ يُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ
وَيُنفِقُواْ مِمَّا رَزَقْنَٰهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِىَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خِلَٰلٌ ﴿٣١﴾ ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَأَنزَلَ
مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَخْرَجَ بِهِۦ مِنَ ٱلثَّمَرَٰتِ رِزْقًا لَّكُمْ ۖ وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلْفُلْكَ لِتَجْرِىَ فِى ٱلْبَحْرِ بِأَمْرِهِۦ ۖ وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلْأَنْهَٰرَ ﴿٣٢﴾
وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ دَآئِبَيْنِ ۖ وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ ﴿٣٣﴾ وَءَاتَىٰكُم مِّن كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ ۚ وَإِن تَعُدُّواْ نِعْمَتَ ٱللَّهِ لَا
تُحْصُوهَآ ۗ إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿٣٤﴾

ލުޣަތު

وَجَعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادًا = އަޅުއްވިހުރިން الله އަށް شريك ތަކެއް ލިއެވެ. ۞ لِّيُضِلُّواْ عَن سَبِيلِهِۦ = الله ގެ
މަގުން ފުރައްދުވަމުންދާކަމަށް (މީސްތަކުން މަގުފުރެއްދުމަށް)۞ قُلْ تَمَتَّعُواْ = (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު
ވިދާޅުވާށެވެ! ކަލޭމެން އަރާމުކުރާށެވެ! ۞ فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ = ފަހެ ހަމަކަނޑައަޅާ ކަލޭމެން އެނބުރި
ދާންވާނީ ۞ إِلَى ٱلنَّارِ ﴿٣٠﴾ = ނަރަކައިގައެވެ.۞ قُل = (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ۞
لِّعِبَادِىَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ = އީމާންވީ މިކަންބޭކަލުންނާގެ އަޅުތަކުންނަށް. ۞ يُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ = އުޅުއްވުން
ނަމާދު قائم ކުރާށެވެ!۞ وَيُنفِقُواْ = އަދި އުޅުއްވުން ހޭދަކުރާށެވެ! ޚަރަދުކުރާށެވެ!۞ مِمَّا رَزَقْنَٰهُمْ =
މިކަންބޭކަލުންނާގެ އުޅުއްވުމަށް ދެއްވިއަތުރިން. ۞ سِرًّا وَعَلَانِيَةً = ސިއްރާއި އަދި ފާޅުގައި. ۞ مِّن قَبْلِ أَن
يَأْتِىَ = އައުމުގެ ކުރިން.۞ يَوْمٌ = ދުވަހެއް. ۞ لَّا بَيْعٌ فِيهِ = އެދުވަހު ގަނޑުވިއްކުމެއް ނުވެއެވެ. / فدية އެއް
قبول ކުރެވޭނެ ނުވެއެވެ. ۞ وَلَا خِلَٰلٌ ﴿٣١﴾ = އަދި رحمة ކަމެއްވެސް ނުވެއެވެ. ۞ ٱللَّهُ ٱلَّذِى = الله سبحانه
وتعالى އެވެ. ۞ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ = އުޑުތަކާއި ބިންހެއްދެވި. ۞ وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً =
އަދި އުޑުމަތީގެ އުޑުން ފެން ބާވައިލެއްވިއެވެ. = فَأَخْرَجَ بِهِۦ = އަދި އެފެނުގެ ސަބަބުން ނެރުއްވިއެވެ.۞ مِنَ
ٱلثَّمَرَٰتِ = ގަސްގަހުގެ މޭވާތަށް. (ބާވަތްތަކުން) ۞ رِزْقًا لَّكُمْ = ކަލޭމެންނަށް ރިޒުޤެއްގެ ގޮތުން. ۞ وَسَخَّرَ
لَكُمُ ٱلْفُلْكَ = އަދި އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ކިޔަމަންކުރުއްވިއެވެ. ނައުތަކާއި ދިއުމަށް ނައުތަކަށްތަމްހީދުކުރުއްވިއެވެ.۞ لِتَجْرِىَ فِى ٱلْبَحْرِ =
ކަނޑުގައި ދުއްވަން. ۞ بِأَمْرِهِۦ = އެކަލާނގެ أمر ގެމަތިން. ۞ وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلْأَنْهَٰرَ ﴿٣٢﴾ = އަދި

ކަލޭމެންނަށްޓަކައި އިރާއި ހަނދު ކިޔަމަން ކުރައްވައިފިއެވެ. ❁ وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ = އަދި
އިރާއި ކަލޭމެންނަށްޓަކައި ދާއިމަށް ހިނގާގޮތަށް ކިޔަމަންކުރައްވައިފިއެވެ.❁ دَآئِبَيْنِ = ދާއިމީގޮތުގައި
އަބަދުއަބަދަށް ހިނގާގޮތުން. ❁ وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ ﴿٣٣﴾ = އަދި އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށްޓަކައި ރޭގަނޑާއި ދުވާލު
ކިޔަމަންކުރައްވައިފިއެވެ.❁ وَءَاتَىٰكُم = އަދި އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ދެއްވައިފިއެވެ. ❁ مِّن كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ =
އެ އެއްޗެހިކަން ކަލޭމެން އެދުނުހާ ތަކެތިން.❁ وَإِن تَعُدُّوا۟ نِعْمَتَ ٱللَّهِ = އަދި ކަލޭމެން اللّٰه ގެ نعمة ތައް ގުނާ
عدد ކުރިޔަސް.❁ لَا تُحْصُوهَآ = ކަލޭމެންނަށް އެތަކެތި ހިސާބު ނުކުރެވޭނެއެވެ.❁ إِنَّ ٱلْإِنسَـٰنَ =
ހަމަކަށަވަރުން އިންސާނާވެއެވެ.❁ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿٣٤﴾ = (اللّٰه ގެ نعمة ތަކަށް شكر ނުކުރާ) نفس އަށް
އަނިޔާވެރިކަންބޮޑު އަދި (އެ نعمة ތަކަށް) ގިނައިން ކާފަރުވާ މީހަކުކަމުގައި.❁

إِجْمَالِي މާނަ

(٣٠) އަދި އެމީހުން اللّٰه އަށް شريك ތަކެއް ލައްވައި އެކަލާނގެއާއި ބައިވެރިކުރިއެވެ. އެއީ اللّٰه ގެ މަގުން މީސްތަކުން ދުރުކުރުމަށް ޓަކައެވެ. އެ ނޫނަސް އެމީހުން މަގުފުރެދުވުމަށްޓަކައެވެ. ރ رسول اللّٰه އެވެ! ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ކަލޭމެން ދުނިޔޭގައި مدّة އަކަށް އުފާކުރާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެން އެނބުރި އެންވާނީ ނަރަކައަށެވެ. ނޫނީ އެނބުރިދާނެ ތަނަކީ ނަރަކައެވެ.

(٣١) (އޭ رسول اللّٰه އެވެ!) ކަލޭގެފާނު މިޔަންބަރު އެކަލާނގެއަށް إيمان ވެއްޖެ މީހުންނަށް ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! އެމީހުން ނަމާދު قائم ކުރާށެވެ! އަދި ދިވެހިން އެމީހުންނަށް ދެއްވި ރިޒްޤުގައި ސިއްރުގައާއި ފާޅުގައި ހޭދަކުރާށެވެ! (اللّٰه ގެ މަގުގައި ޚަރަދުކުރާށެވެ! صدقاة ދީ ހަދާށެވެ!) އެއީ އެދުވަހުން އެއްވެސް ގަނޑުވެރިކަމެއް ނެތް އަދި فدية އެއް قبول ވެވޭނެ އަދި رحمة ދޫކުރެވޭނެ އެއްވެސް ކަމެއްނެތް ދުވަހު (قيامة ދުވަސް) އައުމުގެ ކުރިންނެވެ.

(٣٢) އުޑުތަކާއި ބިން ހެއްދެވީ އަދި އުޑުން ފެން ބާވައިލެއްވީ ހަމަ اللّٰه އެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އެފެނުން ބައްޔަކުން މޭވާ ތަކެއް ނެރުއްވައިފިއެވެ. އެއީ ކަލޭމެންނަށް ރިޒުޤެއްގެ ގޮތުންނެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުން ކަނޑުގައި ދުވާ ނައުތަކާއި ބޯޓު (މަހުދުގައި ދުވާ އުޅަނދުފަހަރު) އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ކިޔަމަންކުރައްވައިފިއެވެ. އަދި ކަލޭމެންނަށްޓަކައި ކޯރުތައްވެސް އެކަލާނގެ ކިޔަމަންކުރައްވައިފިއެވެ.

(٣٣) އަދި ދާއިމީގޮތުގައި އަބަދުއަބަދުމެ އިރާއި ހަނދު އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ކިޔަމަންކުރައްވައިފިއެވެ. އަދި ރޭގަނޑާއި ދުވާލުވެސް (قواعد ނާ ތަރުތީބުން ހިނގާގޮތަށް) އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ކިޔަމަންކުރައްވައިފިއެވެ.

(٣٤) އަދި އެއެއްޗަކަށް ކަލޭމެން އެދި އެކަލާނގެއާއި ސުވާލުކުރި ދިނުމުގެ ކާމިލްކަމެއް ކަމުގެ ގޮތުން އެކަލާނގެ އޭގެން ބައެއް ދެއްވިއެވެ. އަދި ކަލޭމެން اللّٰه ގެ نعمة ތަށް ގުނާ عدد ކުރިޔަސް އެ نعمة ތައް ކަލޭމެންނަށް عدد ކޮށް ހިސާބު ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެހާގިނައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އިންސާނާވި (އެ نعمة ތަކުގެ شكر އެކަލާނގެ ޝުކުރު ނުކުރާ ތަކަށް އަދާކުރުމުގެ ބޭނުން) އޭނާގެ نفس އަށް އަނިޔާވެރިކަން ބޮޑު މީހެކެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް ގިނަގިނައިން ކާފަރުވާ މީހެކުކަމުގައެވެ.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَٰهِيمُ رَبِّ ٱجْعَلْ هَٰذَا ٱلْبَلَدَ ءَامِنًا وَٱجْنُبْنِى وَبَنِىَّ أَن نَّعْبُدَ ٱلْأَصْنَامَ ﴿٣٥﴾ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِّنَ ٱلنَّاسِ ۖ فَمَن تَبِعَنِى
فَإِنَّهُۥ مِنِّى ۖ وَمَنْ عَصَانِى فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٦﴾ رَّبَّنَآ إِنِّىٓ أَسْكَنتُ مِن ذُرِّيَّتِى بِوَادٍ غَيْرِ ذِى زَرْعٍ عِندَ بَيْتِكَ ٱلْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا۟
ٱلصَّلَوٰةَ فَٱجْعَلْ أَفْـِٔدَةً مِّنَ ٱلنَّاسِ تَهْوِىٓ إِلَيْهِمْ وَٱرْزُقْهُم مِّنَ ٱلثَّمَرَٰتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿٣٧﴾ رَبَّنَآ إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِى وَمَا نُعْلِنُ ۗ وَمَا
يَخْفَىٰ عَلَى ٱللَّهِ مِن شَىْءٍ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَا فِى ٱلسَّمَآءِ ﴿٣٨﴾ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ٱلَّذِى وَهَبَ لِى عَلَى ٱلْكِبَرِ إِسْمَٰعِيلَ وَإِسْحَٰقَ ۚ إِنَّ رَبِّى لَسَمِيعُ
ٱلدُّعَآءِ ﴿٣٩﴾

ތަރުޖަމާ

وَإِذْ قَالَ إِبْرَٰهِيمُ = އަދި إبراهيم (عليه السّلام) ވިދާޅުވިހިނދު (ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ.) ۞ رَبِّ ٱجْعَلْ هَٰذَا
ٱلْبَلَدَ = އޭ އަޅުގޭ ربّ އެވެ1 މިރަށް ރައްކާތެރިކޮށްދެއްވާނދޭވެ1 ۞ ءَامِنًا = އަމާންތެރިކޮށް ކަމުގައި.۞ وَٱجْنُبْنِى وَبَنِىَّ =
އަދި މިއަޅުގަނޑާއި މިއަޅުގޭ ދަރިން ދުރުކުރައްވާ އެއްކިބާކޮށްދެއްވާނދޭވެ! ۞ أَن نَّعْبُدَ ٱلْأَصْنَامَ ﴿٣٥﴾ އަޅުގަނޑު
ބުދަށް އަޅުކަންކުރުމުން.۞ رَبِّ = އޭ އަޅުގޭ ربّ އެވެ! ۞ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ = ހަމަކަށަވަރުން އެބުދުތަކު
މަގުފުރެއްދަވައިފިއެވެ.۞ كَثِيرًا مِّنَ ٱلنَّاسِ = މީސްތަކުންގެ ގިނަބަޔަކު.۞ فَمَن تَبِعَنِى = ފަހެ މިއަޅުގަނޑާ
تبع ވެއްޖެމީހާ. (ދީނުގައެވެ!) فَإِنَّهُۥ مِنِّى = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އެމީހާ އެވީ މިއަޅުގޭ سنّة ގައި (ޖަމާޢަތުގައި)
ވާ މީހެކެވެ.۞ وَمَنْ عَصَانِى = އަދި މިއަޅުގަނޑަށް ނުކިޔަމަންތެރިވީ މީހާ (ކާފިރުވިއަސްވެސް. ފާފަވެރިވިއަސްވެސް.) ۞ فَإِنَّكَ
= އަދި ހަމަކަށަވަރުން އިބަރަސްކަލާނގެއީ ۞ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٦﴾ = ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ رحمة ލައްވާން
ބާރުލައްވާ ކަލާނގެއެވެ.۞ رَّبَّنَآ = އޭ އަޅުގަނޑުގެ ربّ އެވެ!۞ إِنِّىٓ أَسْكَنتُ = ހަމަކަށަވަރުން މިއަޅު
ވަޒަންވެރިކޮށްފީމެވެ.۞ مِن ذُرِّيَّتِى = މިއަޅުގޭ ދަރިފަސްކޮޅުގެ ބައެއް ۞ بِوَادٍ = ވާދިއެއްގައި.۞ غَيْرِ ذِى
زَرْعٍ = ދަނޑުވެރިކަމެއް ނެތް. (ދަނޑު ވިއްސާއެއް ނެތް) ۞ عِندَ بَيْتِكَ ٱلْمُحَرَّمِ = އިބަރަސްކަލާނގެ حرمة
ތެރިކުރެއްވި ގެދޮރުކައިރީގައި.۞ رَبَّنَا = އޭ އަޅުގަނޑުގެ ربّ އެވެ!۞ لِيُقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ = އެއި އެމީހުން
ނަމާދު قائم ކުރުމަށްޓަކައެވެ.۞ فَٱجْعَلْ أَفْـِٔدَةً مِّنَ ٱلنَّاسِ = ފަހެ މީސްތަކުންގެ ބައެއްގެ ހިތްތައް
ލައްވާނދޭވެ! ۞ تَهْوِىٓ إِلَيْهِمْ = އެމީހުންގެ ފަރާތަށް (ޙައްޖުވެރިކަމުގެ ގޮތުން) ލޯބިވެރިކަމާއެކު ދުވެގަތުމަށް.
وَٱرْزُقْهُم = އަދި އެމީހުންނަށް ރިޒުގުދެއްވާނދޭވެ! ۞ مِّنَ ٱلثَّمَرَٰتِ = މޭވާގެ ބާވަތްތަކުން. (ކަސްބުކުރާގޮތަކުން
ތަކެތިން) ۞ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿٣٧﴾ = އެމީހުން شكر ކުރުމަށްޓަކައި.۞ رَبَّنَآ = އޭ އަޅުގަނޑުގެ ربّ އެވެ!۞
إِنَّكَ تَعْلَمُ = ހަމަކަށަވަރުން އިބަރަސްކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ.۞ مَا نُخْفِى وَمَا نُعْلِنُ = އަޅުގަނޑު
ވަންހަނާކުރާ ތަކެއްޗާއި އަދި އަޅުގަނޑު ފާޅުކުރާތަކެއްޗެވެ.۞ وَمَا يَخْفَىٰ عَلَى ٱللَّهِ = އަދި الله تعالى އަށް
ވަންހަނާވެގެން ނުވެއެވެ.۞ مِن شَىْءٍ = އެއްވެސް އެއްޗެއް.۞ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَا فِى ٱلسَّمَآءِ ﴿٣٨﴾ =
ބިމުގައިވެސް އަދި އުޑުގައިވިޔަސް.۞ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ = އެންމެހައި تعريف އާއި شكر އެއް حقّ ވެގެންވަނީ الله އަށެވެ.

۞ ٱلَّذِى وَهَبَ لِى = އެކަލާނގެއީ ތިމަންނާއަށް ދެއްވި ކަލާނގެއެވެ.۞ عَلَى ٱلْكِبَرِ = عُمُرُ ން ދުވަސްވުމާއެކު.

۞ إِسْمَٰعِيلَ وَإِسْحَٰقَ = إسماعيل (عليه السّلام) އާއި إسحاق (عليه السّلام)۞ إِنَّ رَبِّى = ހަމަކަށަވަރުން

ތިމަންނާގެ ربّ އެވި. ۞ لَسَمِيعُ ٱلدُّعَآءِ ﴿٣٩﴾ = دعاء އަޑުއައްސަވާ ވޭގެންވާ ކަލާނގެކަން ކަށަވަރެވެ.۞

إجْمَالِى މާނަ

(٣٥) (އޭ رسول الله އެވެ!) إبراهيم (عليه السّلام) ربّ އަށް ދެންނެވިހިނދު ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ! އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ! މިރަށް (مكّة) އަމާން ރަށެއްކަމުގައި ލައްވާދެއްވާނދޭވެ! އަދި ތިމަންނާއާއި ތިމަންނާގެ ދަރިން ބުދަށް އަޅުކަންކުރުމާ ދުރުކުރައްވާނދޭވެ!

(٣٦) އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ! ހަމަކަށަވަރުން އެތަކެތި يعنى: އެބުދުތަކުން މީސްތަކުންކުރެ ގިނަބަޔަކު މަގުފުރައްދުވައިފިއެވެ. ފަހެ ތިމަންނާއާ تبع ވެއްޖެމީހާ (ތިމަންނާ މަގާއި تبع ވެއްޖެމީހާ) ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންނާގެ މީހެކެވެ. ތިމަންނާގެ މަގުމަތީ އަދި ތިމަންނާގެ سنّة މަތީގާ މީހެކެވެ. އަދި ތިމަންނާއަށް އުރުދުއްޖެމީހާ ތިމަންނާގެ މަގުމަތީގާ މީހާ ނަމަވެސް. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އިބަރަސްކަލާނގެއީ ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ އަދި رحمة ލެއްވުން ބޮޑުވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٣٧) އޭ އަހަރެމެންގެ ربّ އެވެ! އަޅުގަނޑު ދަނޑުވެރިކަމެއް ނުކުރެވޭ ވާދީއެއްގައި ތިމަންނާގެ ދަރިފަސްކޮޅުން ބަޔަކު ތިބާގެ ކީރިތި ގެ ހުރި ތަނެއްގައި ދިރިއުޅުއްވައިފީމެވެ. އޭ އިބަރަސްކަލާނގެ حرمة ލެއްވުނު ގޭގެ ކައިރީގައި އިބަރަސްކަލާނގެ ގެ ކުރިމަތީގައެވެ. ތިމަންނާގެ ދަރިން ސަލާތް قائم ކުރުމަށްޓަކައެވެ. (އިބަރަސްކަލާނގެ ގެ ކައިރީގައި އެމީހުން އަޅުކަންކުރުމަށްޓަކައެވެ.)

ފަހެ މީސްތަކުންކުރެ ބައެއްގެ ހިތްތައް (الله އަށްޓަކައި ލޯބިވެތިކަމާއި އެދިވެރިކަމާއެކު) އެމީހުންނާއި ދިމާއަށް ލެނބޭގޮތް އިބަރަސްކަލާނގެ ލައްވާނދޭވެ! (މީސްކިތުން މަރުދަނާކުރުވުމަށް މީސްތަކުން އެތަނަށް حجّ އަށް އަރުމަށް އެދިވަޑައިގެންނެވުން ކަމުގައި ބައެއް مفسّر ން ވިދާޅުވެއެވެ.) އަދި މާތްވާގެ ބާވަތްތަކާއި ގަސްގަހުގެ އެއްޗިއްޗުން نتيجة ތަކުން އެމީހުންނަށް ރިޒުގު ދެއްވާނދޭވެ! އެއީ އެމީހުންނަށް އިބަރަސްކަލާނގެއަށް شكر ކުރާބަޔަކުކަމުގައި ވުމުގެ أمّيد ގައެވެ.

ނޯޓު: ކަންމަތިކަމަކަސް އެކަލޭގެފާނުގެ މި دعاء ގެ بركاة އާއި އެގެ އަސަރު މިހާރު އެބައިން ދުވަސްބަތަކަށް ފެންނާނެއެވެ. މާލަހާ ތަކެތިވިއާއި އެއްނިޔުން ބާވަތުގެ މޭވާ مكّة އާއި ގެފުގެ ވަށައިގެން ނަގާއުޅެނީ ހިސާބަކުން ވަކިވިޔަސް އެއްސަރުއް ނުތެޅޭގޮތް ބޮޑާމަކުރާއެވެ.

(٣٨) އޭ އަހަރެމެންގެ ربّ އެވެ! އަހަރެން ވަންހަނާކުރާ ތަކެއްޗާއި އަދި އަހަރެން ފާޅުކުރާ ތަކެތިވެސް އިބަރަސްކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި ބިމުގައި ހުރި ތަކެތީގައި ހަމައެއްވެސްކަމެއް ވެސް އަދި އުޑުގައިވެސް الله އަށް ވަންހަނާވެގެން ނުވެއެވެ.

(٣٩) އެންމެހައި حمد އާއި تعريف އާއި ثناء އެއްކޮށް الله އަށެވެ. އެކަލާނގެއީ ތިމަންނާގެ عمر ން ދުވަސްވީމާއެކު ތިމަންނާއަށް إسماعيل އާއި إسحاق (عليه السّلام) ދަރިކަލުން ދެއްވި ކަލާނގެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންނާގެ ربّ އެވީ دعاء އަޑުއައްސަވާ ވޭގެންވާ ކަލާނގެކަން يقين އެވެ.

رَبِّ ٱجْعَلْنِى مُقِيمَ ٱلصَّلَوٰةِ وَمِن ذُرِّيَّتِى ۚ رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَآءِ ﴿٤٠﴾ رَبَّنَا ٱغْفِرْ لِى وَلِوَٰلِدَىَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ ٱلْحِسَابُ ﴿٤١﴾ وَلَا
تَحْسَبَنَّ ٱللَّهَ غَٰفِلًا عَمَّا يَعْمَلُ ٱلظَّٰلِمُونَ ۚ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ ٱلْأَبْصَٰرُ ﴿٤٢﴾ مُهْطِعِينَ مُقْنِعِى رُءُوسِهِمْ لَا
يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ ۖ وَأَفْـِٔدَتُهُمْ هَوَآءٌ ﴿٤٣﴾ وَأَنذِرِ ٱلنَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ ٱلْعَذَابُ فَيَقُولُ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ رَبَّنَآ أَخِّرْنَآ إِلَىٰٓ أَجَلٍ قَرِيبٍ نُّجِبْ
دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ ٱلرُّسُلَ ۗ أَوَلَمْ تَكُونُوٓا۟ أَقْسَمْتُم مِّن قَبْلُ مَا لَكُم مِّن زَوَالٍ ﴿٤٤﴾

ލަފުޒީމާނަ

رَبِّ ٱجْعَلْنِى = އޭ އަޅުގެ ربّ ﷲ. މިއަޅާ ލައްވާނދޭވާ1 ✻ مُقِيمَ ٱلصَّلَوٰةِ = ނަމާދު قائم
ކުރާމީހަކުކަމުގައި. ✻ وَمِن ذُرِّيَّتِى = އަދި މިއަޅާގެ ދަރިފަސްކޮޅުންވެސް (ނަމާދު قائم ކުރާމީހުން ލައްވާނދޭވާ!)
✻ رَبَّنَا = އޭ އަޅަމެންގެ ربّ ﷲ! ✻ وَتَقَبَّلْ دُعَآءِ ﴿٤٠﴾ = އަދި މިއަޅާގެ دعاء قبول ކުރައްވާނދޭވާ1 (މިއަޅާގެ
އަޅުކަން قبول ކުރައްވާނދޭވާ1) ✻ رَبَّنَا = އޭ އަޅުގެ ربّ ﷲ! ✻ ٱغْفِرْ لِى وَلِوَٰلِدَىَّ = މިއަޅާއަށާއި
މިއަޅާގެ މައިންބަފައިންނަށް ފުއްސަވާނދޭވާ! ✻ وَلِلْمُؤْمِنِينَ = އަދި مؤمن ންނަށްވެސް. (ފުއްސަވާނދޭވާ!) ✻
يَوْمَ يَقُومُ ٱلْحِسَابُ ﴿٤١﴾ = ޙިސާބުކުރާން حساب ބެއްޓެވުމަށް ގާއިމު ވާދުވަހު. (قيامة ދުވަހު) ✻ وَلَا
تَحْسَبَنَّ ٱللَّهَ غَٰفِلًا = އަދި الله تعالى غافل ވެވޮޑިގެންވާކަމަށް ހިތުނު ނުބައްލަވާށެވެ!✻ عَمَّا يَعْمَلُ
ٱلظَّٰلِمُونَ = އަނިޔާވެރިން (مشرك ން) ކުރަމުން ގެންދާ ކަންތަކާމެދު.✻ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ = އެމީހުން
ފަސްކުރައްވަނީ ކަންތަކަށްވީ.✻ لِيَوْمٍ = ދުވަހަކަށްޓަކައެވެ. ✻ تَشْخَصُ فِيهِ ٱلْأَبْصَٰرُ ﴿٤٢﴾ = އެދުވަހުގައި
ލޯތައް ހުއްޓިގެން މަލޮށިން ދުވަހު. ✻ مُهْطِعِينَ = އަވަސް އަވަސްވެގެން. ✻ مُقْنِعِى رُءُوسِهِمْ =
އެމީހުންގެ ބޯތައް މަތިވެރިކޮށް. حال . ✻ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ = އެމީހުންގެ ލޯ ނުފޮޅި
ހުރެގެން. (އެމީހުންގެ ހިތްތައް ހުސްވެފައިވާ ހުސްވެގެން)✻ وَأَفْـِٔدَتُهُمْ هَوَآءٌ ﴿٤٣﴾ = އަދި އެމީހުންގެ
ހިތްތައް ހުސްވެގެން ކުރުމަށް ހުސްވެފައި حيوان ތަކެއްގެ ގޮތުގައި..✻ وَأَنذِرِ ٱلنَّاسَ = (އޭ رسول
الله ﷺ!) ކަލޭގެފާނު މީސްތަކުންނަށް إنذار ކުރައްވާށެވެ! ބިރުވެރިކަމުގެ خبر ދެއްވާށެވެ! ✻ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ ٱلْعَذَابُ
= އެމީހުންނަށް عذاب އަންނަ ދުވަހުގެ.✻ فَيَقُولُ = ފަހެ ބުނާނެއެވެ. ✻ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ = އަނިޔާވެރިވި
މީސްތަކުން. ✻ رَبَّنَآ = އޭ އަޅަމެންގެ ربّ ﷲ! ✻ أَخِّرْنَآ = އަޅަމެން ފަސްކޮށްދެއްވާނދޭވާ! (عذاب
ފަސްކޮށްދެއްވާނދޭވާ!) ✻ إِلَىٰٓ أَجَلٍ قَرِيبٍ = ކައިރިމުއްދަތަކަށް. ✻ نُّجِبْ دَعْوَتَكَ = ޖަވާބު އަޅަމެން

ތިބާރަސްކަލާނގެ دعوة އަށް އިޖާބަދެއްވާނދޭވެ. ❁ وَنَتَّبِعِ ٱلرُّسُلَ ۗ = އަދި އަޅަމެން رسول ންނާއި تبع ވެވޭނދޭވެ. ❁

(اللّٰه އެދުނުނަމަ وَحِى ކުރައްވާ ނަމަވެ.) أَوَلَمْ تَكُونُوٓا۟ = ކަލޭމެން ހުރީ ނުވަތަ ހުވައިކޮށްފައިވެ؟. ❁ أَقْسَمْتُم

مِّن قَبْلُ = މީގެކުރިން (ދުނިޔޭގައި) ހުވައި ކުރިކަމުގައި. ❁ مَا لَكُم مِّن زَوَالٍ ﴿٤٤﴾ = ކަލޭމެންނަށް قيامة

ވުމެއް ނުވާނޭކަމުގައި. ❁

إِجْمَالِي މާނަ

(٤٠) އޭ އަހުރެންގެ ربّ އެވެ! މިއަޅާ ނަމާދު قائم ކުރާމީހުންގެ ތެރެއިން ހައްދަވާނދޭވެ!. އަދި މިއަޅާގެ ދަރިކޮޅުތެރެއިންވެސް އެފަދަމީހުން ހައްދަވާނދޭވެ! (އެބަހީ: ނަމާދު قائم ކުރާ اللّٰه ގެ أمر ތަބާވާ ޞާލިޙުންނާ އަދި ނަޞީބުވަންތަ ބަރަކާތްތެރިކަމުގައި އަޅަމެން ހައްދަވާނދޭވެ! އޭ އަހުރެންގެ ربّ އެވެ! އަދި މިއަޅާގެ دعاء قبول ކުރައްވާނދޭވެ!

(٤١) އޭ އަހުރެ ގެ ربّ އެވެ! މިއަޅާއަށް ފާފަފުއްސަވާނދޭވެ! އަދި މިއަޅާގެ މައިންބަފައިންނަށާއި އަދި مؤمن ންނަށްވެސް ޙިސާބު ބަލައްވާދުވަހުން اللّٰه ގެ حضرة ގައި ކޮޅަށް ތެދުވާދުވަހު ފާފަފުއްސަވާނދޭވެ!

(٤٢) (އޭ رسول اللّٰه އެވެ!) އަދި މިއަނިޔާވެރިން - مشرك ން - ކުރާކަންތައްތަކާމެދު اللّٰه غافل ވެވޮޑިގެންވާކަމުގައި ކަލޭގެފާނު ހީނުކުރައްވާށެވެ! އެމީހުން އެވަނީ އެދުވަހަކަށް ލަސްކޮށްފައެވެ. ލޯތައް ނުލިއްޕި ހުންނަ ދުވަހަކަށް ޢަޒާބުގެ ލަސްކުރެވިފައެވެ.

(٤٣) އެމީހުންގެ ބޮލުތައް އުފުލިގެން (ބިރުވެރިކަމުން ބޯޖަހާލުމަށްނުކުޅެ) ލޯތައް ހުޅުވިގެން ހުރެ ހިތްތައް ކަނޑައިގެން ހުރެ ބިރުން ދުވެފައިވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ހިތްތައް ގާތުން ހަމަކުރެވުން ހުސްވެ، އެއްޗެއް ނުވިސްނި حيران ކަމުގައިވާނޭއެވެ. (އެއްވެސް އެއްޗެއް ހިތުގައި ނުވާނެއެވެ. އެހެން ހަމަ ބިރުވެރިކަން ބޮޑުވުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.)

(٤٤) އަދި (އޭ رسول اللّٰه އެވެ!) ކަލޭގެފާނު އެބައޮތުގެ މައްޗަށް رسول ކަލޭގެފާނު ޒާލިމުން މީސްތަކުންނަށް ކަލޭގެފާނު إنذار ކުރައްވާށެވެ! އެއީ އެމީހުންނަށް عذاب އަންނާނެ قيامة ދުވަހުގެ ވާހަކައިންނެވެ. އެދުވަހުން އަނިޔާވެރިން يعنى: مشرك ން - ދަންނަވާނެއެވެ. އޭ އަޅަމެންގެ ربّ އެވެ ކުޑަ مدّة އަކަށް މާގޮ مدّة އަކަށް އަޅަމެން ފަސްކުރައްވާނދޭވެ! އަޅަމެންގެ ކިބައިން عذاب ދުރުކުރައްވާނދޭވެ! އޭރުން ތިބާރަސްކަލާނގެ دعوة އަޅަމެން قبول ކޮށް އެއަށް އިޖާބަދެއްވާނދޭވެ. އަދި رسول ބޭކަލުންނާ އަޅަމެން تبع ވެވޭނދޭވެ. (އޭގެ ޖަވާބުގައި اللّٰه އެމީހުންނަށް އަންގަވައެވެ.) މީގެކުރިން ކަލޭމެން ދުނިޔޭގައި ތިބިއިރު ކަލޭމެން آخرة އަށް ނާންނާނެކަމުގައި - قيامة ނުވާނެކަމުގައި ހުވައިކުރިކަމާ ބެހޭކަމުގައި ކަލޭމެން ހުރީ ނުވަތަހެއްޔެވެ؟ (އެބަހީ: قيامة ނުވާނެކަމަށް ކަލޭމެން ހުވައިކުރިކަމާ ބެހޭކަމެވެ.)

وَسَكَنتُمْ فِي مَسَٰكِنِ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوٓاْ أَنفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا لَكُمُ ٱلْأَمْثَالَ ﴿٤٥﴾ وَقَدْ مَكَرُواْ مَكْرَهُمْ
وَعِندَ ٱللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِن كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ ٱلْجِبَالُ ﴿٤٦﴾ فَلَا تَحْسَبَنَّ ٱللَّهَ مُخْلِفَ وَعْدِهِۦ رُسُلَهُۥٓ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ ذُو ٱنتِقَامٍ ﴿٤٧﴾
يَوْمَ تُبَدَّلُ ٱلْأَرْضُ غَيْرَ ٱلْأَرْضِ وَٱلسَّمَٰوَٰتُ ۖ وَبَرَزُواْ لِلَّهِ ٱلْوَٰحِدِ ٱلْقَهَّارِ ﴿٤٨﴾ وَتَرَى ٱلْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقَرَّنِينَ فِي ٱلْأَصْفَادِ ﴿٤٩﴾
سَرَابِيلُهُم مِّن قَطِرَانٍ وَتَغْشَىٰ وُجُوهَهُمُ ٱلنَّارُ ﴿٥٠﴾ لِيَجْزِيَ ٱللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَرِيعُ ٱلْحِسَابِ ﴿٥١﴾ هَٰذَا بَلَٰغٌ لِّلنَّاسِ
وَلِيُنذَرُواْ بِهِۦ وَلِيَعْلَمُوٓاْ أَنَّمَا هُوَ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُوْلُواْ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٥٢﴾

ލުޣަތު

وَسَكَنتُمْ = އަދި ކަލޭމެން ވަޒަންވެރިވެ އުޅުނީމުއެވެ. ❁ فِي مَسَٰكِنِ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوٓاْ = އަނިޔާވެރިވި
މީސްތަކުންގެ ގެދޮރުތަކުގައި / އެމީހުން އުޅުނު ތަންތާނގައި. أَنفُسَهُمْ = އެބައިމީހުންގެ ނަފްސުތަކަށް
އަނިޔާވެރިވި. ❁ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ = އަދި ކަލޭމެންނަށް ބަޔާންވެ އެނގިއްޖެއެވެ. /އެނގިގެންދިޔައެވެ.❁ كَيْفَ
فَعَلْنَا بِهِمْ = މިވަންތަކަސްކަމާއި އެމީހުންނާމެދު ކަންތައްކުރެއްވި ކާންކޮށްދެއްވިކަން (ނުވަތަ
ކަންތައްކުރެއްވިގޮތް)❁ وَضَرَبْنَا لَكُمُ = އަދި މިވަންތަކަސްކަމާއި ކަލޭމެންނަށް ބުނެދެއްވީމު.❁
ٱلْأَمْثَالَ ﴿٤٥﴾ = مثال ތަށް.❁ وَقَدْ مَكَرُواْ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން މަކަރުހެދިއެވެ. ގޮތް ހެދީއެވެ.❁
مَكْرَهُمْ = އެމީހުން އެހެދި މަކަރެއް. އެމީހުންގެ ހީލަތް. وَعِندَ ٱللَّهِ مَكْرُهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ مكر
އާއި ހީލަތް الله تعالى ގެ حضرة ގައިވެއެވެ. (އެބަހީ: އެމީހުންގެ شرك އާއި ނުބައިކަން އެކަލާނގެ
ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ.)❁ وَإِن كَانَ مَكْرُهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ މަކަރުވިޔަސް. ❁ لِتَزُولَ مِنْهُ ٱلْجِبَالُ ﴿٤٦﴾
= އެއިން ފަރުބަދަތައް ފިލައިގެންދާފަދަ. (ފަރުމާދަ އުނގުޅުވާލަދާގައި) ❁ فَلَا تَحْسَبَنَّ ٱللَّهَ = ފަހެ ކަލޭގޮވާނު الله
އާއިމެދު ހީނުކުރާށެވެ!❁ مُخْلِفَ وَعْدِهِۦ = އެކަލާނގެ ވަޢުދާއި وعد ފުއްދަވައި خلاف ވެވޮޑިގެންނެވާ
ކަލާނގެއެއްކަމުގައި. رُسُلَهُۥٓ = އެކަލާނގެ رسول ންނަށް❁ إِنَّ ٱللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى އީ.❁ عَزِيزٌ =
عزّة ވަންތަ (ގަދަފަދަވަންތަ) ކަލާނގެއެވެ. ذُو ٱنتِقَامٍ ﴿٤٧﴾ = ބަދަލު ހިފުއްވުންތެރި.❁ يَوْمَ تُبَدَّلُ ٱلْأَرْضُ
= އެއީ ބިން ބަދަލުކުރެވޭދުވަހުގެ. ❁ غَيْرَ ٱلْأَرْضِ = މިބިމު ނޫނު ބިމެއް ނޫން އެހެން ބިމަކަށް.❁
وَٱلسَّمَٰوَٰتُ = އަދި އުޑުތަކާއި. (ހަމަ އެފަދައިން) ❁ وَبَرَزُواْ = އަދި އެމީސްތަކުން ނިކުމެ ❁ لِلَّهِ ٱلْوَٰحِدِ
ٱلْقَهَّارِ ﴿٤٨﴾ = އެއްކަލާނގެ ގަދަފަދަވަންތަ الله އަށް.❁ وَتَرَى ٱلْمُجْرِمِينَ = އަދި ކުށްވެރިން - (مجرم ން)
- ކަލޭގޮތް ފެނިގެން ދާނެއެވެ.❁ يَوْمَئِذٍ = އެދުވަހުން❁ مُّقَرَّنِينَ فِي ٱلْأَصْفَادِ ﴿٤٩﴾ =
އެމީހުންގެ އަތްތަކާއި ފައިތައް ކަށިތައްޖެހި ކަސްތޫރު އެކުވެގެންވާނޭނަމަ.❁ سَرَابِيلُهُم = އެމީހުންގެ
ގަމީސްތައް ބާޒާރު.❁ مِّن قَطِرَانٍ = ކަޅު ގިރުވާނުން. (އެއީ އަވަހަށް އަލިފާން ހިފާ ކަޅުކުލައިގެ ތެލެއް مادّة އެކެވެ.) ❁
وَتَغْشَىٰ وُجُوهَهُمُ ٱلنَّارُ ﴿٥٠﴾ = އަދި އެމީހުންގެ މޫނުތައް ނިވައިލާނެއެވެ އަލިފާންގެ.❁ لِيَجْزِيَ ٱللَّهُ = އެއީ
الله تعالى ޖަޒާދެއްވުމަށްޓަކައެވެ.❁ كُلَّ نَفْسٍ = ކޮންމެ نفس އަކަށް. ❁ مَّا كَسَبَتْ = އެ نفس އެއް ކުރި ކަމެއްގެ.❁
إِنَّ ٱللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى އީ. ❁ سَرِيعُ ٱلْحِسَابِ ﴿٥١﴾ = ހިސާބުބެއްލެވުން އަވަސްވެވޮޑިގެންވާ

ކަލާނގެއެވެ.۞ هَٰذَا = މިއީ. (މި قرآن އަކީ) بَلَٰغٌ لِّلنَّاسِ ۞ = މީސްތަކުންނަށްޓަކާ އިއްވައިދެއްވުމެކެވެ. ۞
وَلِيُنذَرُوا۟ بِهِۦ = އަދި އެމީހުން އެ قرآن ން (اللّٰه ގެ ޣަޟަބާއި އެކަލާނގެ عذاب އަށް) ބިރުވެރިވާ ހުރިކަމަށެވެ! ۞
وَلِيَعْلَمُوٓا۟ = އަދި އެމީހުން ދަންނަހުރި ކަމަށެވެ! ۞ أَنَّمَا هُوَ = ހަމައެކަނިވެގެން އެކަލާނގެ އީ / اللّٰه އީ. ۞
إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ = ހަމަ އެކެއް إله އެއްކަލަން. (އެއީ އެއްކަލައުވެރިކަމާ إله އެވެ.)۞ وَلِيَذَّكَّرَ = އަދި وعظ އާއި نصيحة
ލިބިގަންނަހުރިކަމަށެވެ! ۞ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٥٢﴾ = ބުއްދިވެރިޔަން/ ބުއްދިވެރިން.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٤٥) އަދި ކަލޭމެން ވަޒަންވެރިވެގެން ތިބިއްޔެ އެމީހުން ކާފަރުވުމުގެ ސަބަބުން އަމިއްލަ نفس އަށް އަނިޔާވެރިވި މީސްތަކުންގެ ގެދޮރުތަކުގައެވެ. ތަންތާނގައެވެ. އަދި އެމީހުންނާމެދު މިވަންތަރުސްކަލާނގެ ކަންތައްކުރެއްވި ގޮތް ކަލޭމެންނަށް ބަޔާންވެގެންވެއެވެ. (އެމީހުން މިވަންތަރުސްކަލާނގެ އަދަބު ދިނުމުގެ ސިފަތައް ކަލޭމެންނަށް ބަޔާންވެ އެނގިގެންވެއެވެ. އެމީހުން ހަލާކުކުރެއްވިގޮތެވެ. ކަލޭމެންގެ حال ވެސް އެފަދަ ވާނެކަމެވެ.) އަދި ކަލޭމެންގެ شرك ކުރުމުގެ مثال ތަކާއި މިވަންތަރުސްކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ޖެހިސްކުރަން ދެއްކެވީއެވެ. ދެން މިހާރު ކަލޭމެންނަށް ތިބެނީ ހަމަ عذاب ލިބިގަތުމަށް ކަލޭމެންނަށް عذاب ލިބުމަށް ތިބެނީއެވެ.

(٤٦) އަދި އެމީހުން އެހެން މަކަރުތަށް އެމީހުން ހެދިއެވެ. ކުފުރުތަށް ކުރިއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ މަކަރުތައް އަދި ކުފުރުތައް اللّٰه ގެ حضرة ގައިވެއެވެ. އެބަހީ: އެމީހުންގެ ކުފުރުގެ ނުބައިކަމާއި شرك ، اللّٰه ދަންނަވާވޭކަމެވެ. އެމީހުންގެ މަކަރާއި ކުފުރު ފަރުބަދަތަށް ބޭރުކުރެވޭފަދަ ކަމެއްނޫނެވެ. އެހާވެސް ބޮޑެވެ.

(٤٧) (އޭ رسول اللّٰه އެވެ!) ފަހެ اللّٰه އީ އެކަލާނގެ رسول ންނަށް ކުރައްވާފައިވާ وعد ފުށުއަރާ خلاف ވާނެ ކަމަށް ކަލޭމެން ހީނުކުރާށެވެ! (އެ وعد ފުރިހަމަ އެކަލާނގެ ރަސޫލުންނާއި ރަސޫލުންނަށް تبع ވި މުއުމިނުންނަށް نصر އާއި كامياب ދެއްވާނެއެވެ. ރަސޫލުންނާ ދިކޮޅު ކާފަރުން ހަލާކު ކުރައްވާނެއެވެ. ހަމަ އެކަލާނގެ وعد ފުއްދަވާނެއެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން اللّٰه އީ عزّة ވަންތަ އަދި ބަދަލު ހިފުއްވާ ކަލާނގެއެވެ. އެބަހީ: ދަރަޖަތައް ބޮޑު ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

(٤٨) އެއީ ބިންގަނޑު އެހެން ބިމަކަށް ބަދަލުކޮށް ފަހެ އުޑުތައްވެސް ބަދަލުކުރެވޭ ދުވަހުއެވެ. (މިބިން ބަދަލުވެ ބަދަލުވެ ވާނެ ސިފަތައް ބަދަލުވެގެން ވާނެއެވެ.) އަދި އެމީހުން ހަމައެކަނި ވާހިދު ކަލާނގެ ޙަޟްރަތަށް ނިކުމެދާނެއެވެ. އަދި އެނގެނީ މީސްތަކުން ކަބުރުތަކުން ނިކުމެވޭނެއެވެ. ޤަހްހާރުވަންތަ ކަލާނގެ ޙަޟްރަތަށް ދާނޭކަމަށެވެ.

(٤٩) (އޭ رسول اللّٰه އެވެ!) އަދި އެދުވަހުން ކަލޭގެފާނު قيامة ދުވަހުން ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އެބަހީ: يعني:مجرم ން ޖިންސުގެ ގޮތަށް އަތުކައްޓައި ޒަންޖީރުން ޖަހައިގެން ކަފުރުވެރިން ހާޒިރުކުރެވޭނެއެވެ.

(٥٠) އެމީހުންގެ ހެދުމަކީ ދިޔާވެފައިވާ قَطِرَانُ ގެ ހެދުމެކެވެ. (އެއީ ބޯކަމެއް ރަނގަޅުކޮށް ހެދުމެއް) ... ނާރު އެމީހުންގެ މޫނުތައް ނިވައި ކުރާނެއެވެ. والله أعلم) އަދި އެމީހުންގެ މޫނުތައް އަލިފާނުން ނިވައިކުރާނެއެވެ. އެބަހީ: އެމީހުންގެ މޫނުތަކުގައި ނަރަކައިގެ އަލިފާން ނިވައިވެފައިވާނެއެވެ.

(٥١) އެކަން އެހެން އެކަލާނގެ اللّٰه تعالى ކޮންމެ نفس އަކަށްވެސް އެ نفس އެއްކުރި މަސައްކަތްތަކުގެ ކުރި عمل ގެ جزاء ދެއްވުމަށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން اللّٰه تعالى އީ ހިސާބުބެއްލެވުން އަވަސްވެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٥٢) މި قرآن މިއީ މީސްތަކުންނަށްޓަކާ އިއްވައިދެއްވުމެކެވެ. އެބަހީ: اللّٰه تعالى ގެ حضرة ން އެންގެވުމެކެވެ، މީސްތަކުންނަށްޓަކާ وعظ އާއި نصيحة އާއި عبرة އަށްޓަކާ އިއްވަވައިދެއްވުމެކެވެ. އަދި އެމީހުން ބިރުވެރިވެ وعظ އާއި نصيحة ލިބިގަންނަހުރިކަމަށެވެ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން اللّٰه تعالى އީ ހަމަ އެކެއް إله އަކު ކަން އެމީހުން ދަންނަހުރިކަމަށެވެ! އަދި ބުއްދިވެރި މީހުން نصيحة އާއި وعظ އާއި عبرة ލިބިގަންނަހުރިކަމަށެވެ1 والله أعلم بالصّواب .